

آئین نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

مصوب ۱۳۸۰ رئیس قوه قضائیه با اصلاحات و الحاقات ۱۳۸۹

: آئین نامه اجرایی قانون مزبور بشرح زیر تصویب می‌گردد

بخش یک: کلیات

فصل اول - تعاریف

ماده ۱ - سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، سازمانی است مستقل که مستقیماً زیر نظر رئیس قوه قضائیه انجام وظیفه می‌نماید و اختصاراً در این آئین نامه سازمان نامیده می‌شود

ماده ۲ - سازمان همه ساله در موعد مقرر بودجه خود را در ردیف مستقل پیش بینی نموده و پس از موافقت رئیس قوه قضائیه ضمن ارسال به سازمان مدییت و برنامه ریزی، برای تصویب نیز پیگیری و اقدامات لازم را انجام خواهد داد

ماده ۳ - زندان محلی است که در آن محکومین قطعی با معرفی مقامات ذیصلاح قضائی و قانون برای مدت معین یا بطور دائم بمنظور اصلاح و تربیت و تحمل کیفر نگهداری می‌شوند

ماده ۴ - بازداشتگاه محل نگهداری متهمینی است که با قرار کتبی مقامات صلاحیتدار قضائی تا اتخاذ تصمیم نهائی به آنجا معرفی می‌شوند

تبصره ۱ - تا زمانی که بازداشتگاههای موضوع این ماده ایجاد نشده است، در طبقه بندی داخل زندانها محل جداگانه‌ای برای نگهداری متهمین تحت قرار در نظر گرفته می‌شود

تبصره ۲ - با اجرای طرح ساماندهی منطقه‌ای زندانهای کشور، محکومین به حبسهای کوتاه مدت که از سوی سازمان تعیین و ابلاغ می‌شود در بازداشتگاه نگهداری خواهند شد

ماده ۵ - زندانها بشرح مواد آتی به زندان بسته، زندان نیمه باز، زندان باز و مجتمع های حرفه‌آموزی و کار درمانی «اردوگاه» تقسیم می‌شوند

ماده ۶ - زندان بسته، زندانی است محصور که با برجهای دیده بانی در پوشش داخلی و خارجی دارای حفاظت کامل باشد

تبصره - در این نوع زندان، محکومین شبها در خوابگاههای اختصاصی یا گروهی نگهداری و روزها از برنامه های آموزشی و فنی حرفه‌ای و تفریحی استفاده می‌نمایند و یا در کارگاههای داخل زندان بکار گمارده می‌شوند

ماده ۷ - زندان نیمه باز، زندانی است محصور که در پوشش خارجی دارای حفاظت مناسب باشد و در آن زندانیان بطور گروهی با تعداد کافی مأمور مراقب بدون اسلحه بکار اعزام می‌گردند و پس از خاتمه کار مجدداً به آسایشگاههای خود عودت داده می‌شوند

ماده ۸ - زندانیان زیر در زندان نیمه باز نگهداری می‌شوند

الف - محکومین جرائم غیر عمدی

ب - محکومین به جزای نقدی که به لحاظ عجز از پرداخت جزای نقدی تحمل کیفر حبس می‌کنند

ج. - محکومین مالی، موضوع ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی

د- محکومین به حبس در جرائم عمدی با شرایط زیر

- محکومین به حبس تعزیری تا دو سال ۱

- محکومین به حبس بیش از دو سال تا ۱۵ سال بشرط تحمل ۱۰/۱ از مدت محکومیت در زندان بسته ۲

- محکومین به حبس بیش از ۱۵ سال و حبس ابد بشرط تحمل ۲ سال از مدت محکومیت در زندان بسته ۳

ماده ۹ - زندان باز، زندانی است بدون حفاظت و مأمور مراقب که زندانی مدت محکومیت خود را در آن با اشتغال بکار یا خدمت می‌گذارد و حق خروج از زندان را نداشته و شبها را در نزدیکترین آسایشگاهی که به ه مین منظور تعیین شده است استراحت می‌نماید.

ماده ۱۰ - زندانیان زیر در زندان باز نگهداری می‌شوند

الف - محکومین جرائم غیر عمدی

ب - محکومین به جزای نقدی که به لحاظ عجز از پرداخت جزای نقدی تحمل کیفر حبس می‌کنند

ج - محکومین مالی، موضوع ماده ۲ قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی

د - محکومین به حبس در جرائم عمدی با شرایط زیر

- محکومین به حبس های تعزیری تا دو سال پس از گذراندن ۴/۱ از مدت محکومیت در یکی از زندانهای بسته یا نیمه ۱ باز

- محکومین به حبس بیش از دو سال تا ۱۵ سال به شرط تحمل ۵/۱ از مدت محکومیت در یکی از زندانهای بسته یا نیمه ۲ باز

- محکومین به حبس بیش از ۱۵ سال و حبس ابد به شرط تحمل ۴ سال از مدت محکومیت در یکی از زندانهای بسته یا ۳ نیمه باز

ماده ۱۱- رئیس زندانهای باز و نیمه باز یا هر یک از مؤسسات محل کار زندانیان باید به طریق مقتضی طرز اخلاق و رفتار و نظم و ترتیب کار محکومین را کنترل نمایند

ماده ۱۲ - رؤسای زندانهای باز و نیمه باز و مؤسسات محل کار زندانیان موظفند پس از ورود زندانیان آنان را با برنامه های خاص زندان و مؤسسات آشنا نمایند

ماده ۱۳ - زندانیان زندانهای باز و نیمه باز که در مؤسسات کار، اشتغال می‌یابند در تمامی ساعات اشتغال، حق خروج از محل کار را نداشته و پس از خروج از آسایشگاه باید مستقیماً به محل کار رفته و به موقع نیز مراجعت نمایند

زمان ورود و خروج آنان در محل کار دقیقاً باید ثبت شود

تبصره ۱ - مأموران زندان موظفند، طرز رفتار و اخلاق و نظم و ترتیب کار زندانیان را برابر مقررات سازمان کنترل نموده و تخلفات آنان را سریعاً به اطلاع رئیس زندان و محل کار مربوطه برسانند

تبصره ۲ - در هر مورد که زندانی مقررات مربوطه را رعایت ننماید و یا صلاحیت جهت کار یا نگهداری در محل‌های مذکور را نداشته باشد، با نظر رئیس زندان به زندان بسته اعزام تا حسب مورد تصمیم نهائی از سوی مراجع قضائی یا شورای طبقه بندی و انضباطی مربوطه اتخاذ گردد و مراتب به قاضی ناظر زندان جهت اطلاع اعلام خواهد شد.

ماده ۱۴ - مجتمع حرفه آموزی و کار درمانی (اردوگاه) مرکزی است برای نگهداری متهمین و محکومین جرائم مواد مخدر و اعتیاد.

ماده ۱۵ - زندانیان طبق تصمیم شورای طبقه بندی به منظور اشتغال به کار یا حرفه آموزی به مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی زیر اعزام می‌شوند.

- مؤسسات داخل زندان (این مؤسسات ممکن است در مالکیت زندان باشد یا به سایر سازمانهای دولتی یا مؤسسات خیریه ۱ (یا تعاونیها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مجاز به استفاده از آنان باشد).

تبصره ۱ - مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی با توجه به وضعیت ساختمان و کیفیت حفاظت آنها به پیشنهاد رئیس مؤسسه و تشخیص رئیس سازمان می‌تواند بعنوان زندان باز و یا نیمه باز تلقی گردد.

- مؤسسات خارج از زندان که نوعی زندان باز می‌باشند. (این مؤسسات ممکن است در مالکیت زندان باشد یا به سایر ۲ (سازمانهای دولتی یا مؤسسات خیریه یا تعاونیها یا بخش خصوصی تعلق داشته و زندان مجاز به استفاده از آنها باشد).

تبصره ۲ - مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج از زندان باید حتی الامکان واجد محل‌های کافی، جهت نمازخانه، کتابخانه، و سائل ارتباط جمعی، خوابگاه، غذاخوری، محلی جهت ملاقات زندانیان و سایر زمینه های تفریحات سالم باشند.

ماده ۱۶ - مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی مؤسساتی هستند که در آنجا متهمین و محکومین قبل و بعد، یا ضمن اجرای مجازات یا مستقل از آن تا رفع حالتی که آنها را در آینده در مظان ارتکاب جرم قرار می‌دهد به حکم یا قرار کتبی مراجع قضائی نگهداری می‌شوند.

ماده ۱۷ - مؤسسات صنعتی، کشاورزی، خدماتی و نظایر آن مؤسساتی هستند که تحت نظارت سازمان با امکانات لازم از طریق سرمایه گذاری دولت و یا مشارکت بخش خصوصی و تعاونی به منظور اشتغال و آموزش فنی حرفه‌ای و نیل به خود کفایی با هدف اصلاح و تربیت زندانیان تأسیس می‌شوند.

تبصره - دستور العمل ویژه این بخش با نظر حوزه معاونت امور اشتغال، خودکفائی و حرفه آموزی تهیه و پس از تأیید رئیس سازمان ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۸ - ادارات مراقبت بعد از خروج مراکز هستند که حمایت از زندانیان آزاد شده و واجد شرایط را بر عهده می‌گیرند.

ماده ۱۹ - کانون اصلاح و تربیت مرکزی است که اطفال و نوجوانان بزهکار کمتر از ۱۸ سال تمام در آنجا برای اصلاح، تربیت و آموزش نگهداری می‌شوند.

فصل دوم - وظایف سازمان و مسئولین زندان، بازداشتگاه و سایر مراکز وابسته به سازمان

ماده ۲۰ - وظائف سازمان به شرح زیر می‌باشد:

«الف - اجرای مجازات حبس طبق مقررات مربوطه. «سازمان در خصوص اجرای سایر مجازاتها تکلیفی ندارد

ب - اداره کلیه امور زندانها، بازداشتگاهها و مراکز اقدامات تأمینی و تربیتی کشور و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی.

ج - ایجاد زندانها، بازداشتگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسات لازم برای نگهداری، بازپروری، حرفه آموزی و اشتغال به کار متهمین و محکومین

د - انجام تحقیقات و پژوهشهای علمی به منظور بهبود شیوه ها و خدمات زندانبانی

هـ - تعیین خط مشی، اداره و نظارت بر اجرای کلیه امور مربوط به زندانها و مؤسسات و مراکز وابسته به آن

و - تهیه پیش نویس قوانین و مقررات مورد نیاز و پیشنهاد آن به مراجع ذیربط

ز - ایجاد امکانات و تسهیلات لازم و مناسب به منظور انجام امور فرهنگی و تربیتی اعم از اصلاح، ارشاد و آموزش زندانبانان

ح - انجام خدمات مشاوره‌ای و نیز کمک و مساعدت به منظور حل مشکلات زندانبانان و خانواده آنان

ط - جذب هر گونه کمک از قبیل کمکهای مردمی، مؤسسات خیریه و ... و برنامه ریزی در جهت بکارگیری صحیح اینگونه کمکها با هدف بهبود امور زندانها و مساعدت به زندانبانان و یا خانواده آنان

ی - سیاستگذاری و برنامه ریزی کلیه امور مربوط به اشتغال و حرفه آموزی زندانبانان و خودکفایی زندانها و مؤسسات وابسته

ک - تهیه آمار و اطلاعات مورد نیاز جهت شناخت روشهای پیشگیری از وقوع جرائم و بررسی علل و انگیزه های ارتکاب آن و ارائه به رؤسای قوای سه گانه

«ارائه آمار و اطلاعات به سایر مراجع اداری و مراکز علمی با موافقت رئیس سازمان بلامانع است»

ل - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومین واجد شرائط آزادی مشروط و ارائه آن به قاضی ناظر زندان

م - تهیه و پیشنهاد اسامی محکومین واجد شرائط عفو و ارائه آن به هیأت عفو

ن - برنامه ریزی برای مراقبت بعد از خروج زندانی با همکاری دستگاههای ذیربط

ماده ۲۱ - سازمان می‌تواند با ایجاد تشکیلات مناسب نسبت به انجام تحقیقات و مطالعات علمی لازم رأساً اقدام نماید

ماده ۲۲ - استانداردهای مورد نیاز در خصوص تشکیلات اعم از تعداد کارمندان و مأموران مراقب و انتظامی و مربیان مذهبی و متخصصین در زندانها و مؤسسات و مراکز وابسته به سازمان به تناسب موقعیت و احتیاجات محل و آمار شناور زندانبانان توسط سازمان تعیین و به تصویب سازمان مدیریت و برنامه ریزی خواهد رسید

ماده ۲۳ - در هر زندان، بازداشتگاه و یا سایر مراکز وابسته به سازمان عنداللزوم واحد آمار و رایانه تشکیل می‌گردد تا کلیه آمار مورد نیاز را ثبت نماید

تبصره - مسئول آمار واحد مذکور موظف است اطلاعات جمع آوری شده را طبق دستورالعملهای صادره تهیه و به مقام مافوق ارائه نماید

ماده ۲۴ - تأسیس، احداث و اداره کلیه زندانها و بازداشتگاهها و سایر مؤسسات و مراکز وابسته به سازمان و نیز تغییر محل آنها منحصرأ در اختیار سازمان می‌باشد. مراجع قضائی، اجرائی، اطلاعاتی، انتظامی و نظامی از داشتن زندان و بازداشتگاه اختصاصی ممنوع می‌باشند

تبصره - بازداشتگاههای انضباطی نیروهای مسلح از شمول این آئین نامه خارج است

ماده ۲۵ - انتظامات و حفاظت فیزیکی از زندانها و بازداشتگاهها و سایر مراکز وابسته بعهده سازمان است که توسط یگان انتظامی و نیروهای انتظامی تحت امر اعمال خواهد شد

تبصره - نیروهای فوق تحت امر رئیس سازمان بوده و وی می‌تواند اختیارات خود را رأساً یا با تفویض به معاون انتظامی سازمان، به مدیران کل استانها و رؤسای زندانها و اگذار نماید

ماده ۲۶ - وظائف رؤسای زندانها، بازداشتگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسات و مراکز وابسته به سازمان عبارت است از

الف - اجرای قوانین مربوطه و مقررات این آئین نامه در زندانها و دیگر مراکز وابسته و نظارت بر حسن اجرای آن

ب - اجرای تصمیمات شورای طبقه بندی با رعایت مقررات مربوطه

ج - محافظت و مراقبت کامل از زندان و زندانی از طریق عوامل در اختیار و پیش بینی تمهیدات لازم برای جلوگیری از فرار زندانیان و همچنین مراقبت در نحوه رفتار مأموران با زندانیان

د - اهتمام و اقدام در جهت تهذیب، اصلاح و تربیت زندانیان و نیز تأمین بهداشت، تغذیه، تربیت بدنی و تفریحات سالم آنان در محیط زندان یا مؤسسه یا مراکز وابسته

ه - اجرای برنامه های آموزش علمی، مذهبی و فنی حرفه‌ای زندانیان با همکاری سازمانهای مربوط

و - اعمال نظارت و بازرسی مداوم و کسب اطلاعات لازم از وضعیت عمومی و فردی زندانیان و رسیدگی مقدماتی به تقاضای آنان و اعلام به مقامات مسئول

ز - همکاری و مساعدت در اجرای برنامه های انجمن حمایت از زندانیان، ستاد مردمی رسیدگی به امور دینه، مراکز مراقبت بعد از خروج و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته

ح - مراقبت در اجرای برنامه روزانه و دو نوبت سرشماری از زندانیان و گزارش اتفاقات و آمار روزانه به مقامات مافوق برابر دستورالعملهای صادره

ط - گزارش نتایج حاصله از اجرای برنامه های محوله به مقامات بالاتر برابر دستورالعملهای صادره

ی - تهیه برنامه و بودجه سالیانه واحد تحت سرپرستی و ارائه آن به مدیر کل استان

ک - انجام سایر وظائف پیش بینی شده در این آئین نامه

ماده ۲۷ - رئیس زندان یا مؤسسه و مراکز وابسته شخصاً و در غیاب وی مسئول مربوطه به محض اطلاع از وقوع حادثه باید در محل حاضر شده، ضمن اتخاذ تدابیر لازم و عاجل برای برقراری نظم و آرامش در صورت لزوم، مراتب را در اسرع وقت به مقامات بالاتر گزارش نماید

ماده ۲۸ - معاون زندان بر حسب وظیفه و عنوان اختصاصی (هر یک از معاونتها) و بر اساس درجه زندان در انجام تکالیف مقرر با رئیس زندان همکاری و معاضدت نموده و دستورهای قانونی او را به مورد اجرا می‌گذارد و در غیاب رئیس زندان یکی از معاونین به پیشنهاد وی و تصویب مدیرکل استان مسئولیت امور را بعهده خواهد داشت

ماده ۲۹ - وظایف فرمانده قرارگاه زندان به شرح زیر است

- ۱- نظارت بر امور حفاظت فیزیکی زندان و تأیید لوحه نگهبانی، گشت و کنترل و تأیید لوحه پاسداری
- ۲- نظارت بر حضور و غیاب پرسنل انتظامی زندان و اقدام لازم در این خصوص
- ۳- بازدید و بررسی وضع ظاهری کارکنان حاضر به خدمت در هنگام برگزاری مراسم صبحگاه و انجام وظیفه و ارائه آموزشها و تذکرات ضروری به آنها
- ۴- نظارت در تمرین پرسنل نسبت به طرحهای دفاعی و امنیتی زندان با پرسنل
- ۵- بازدید از اماکن زندان و اسلحه و مهمات و تجهیزات و نظارت بر امر نظافت و نگهداری آنها
- ۶- نظارت بر نحوه اعزام و انتقال زندانیان به مراجع قضائی و دیگر مراجع
- ۷- نظارت، بررسی، هدایت و راهنمایی مسئول نگهبانی و افسر آموزش و یگان عملیات و سایر عوامل کشیک و گشت در انجام وظایف محوله
- ۸- ابلاغ دستورات مقامات مافوق و بخشنامه های اداری و انتظامی به مأمورین مربوط و نظارت بر حسن اجرای آنها
- ۹- عهده دار شدن امور در غیاب مسئول امور انتظامی
- ۱۰- تدوین، ارائه و پیشنهاد طرحها و دستورالعملهای لازم در زمینه هر یک از موارد فوق در جهت بهبود امور جاری و تسهیل و تسریع کار برابر مقررات
- ۱۱- جلوگیری از وقوع هرگونه بی نظمی و نظارت بر تحقیقات اولیه و تشکیل پرونده و اعزام متهم یا متهمین به مراجع قضائی در وقت قانونی
- ۱۲- ارائه گزارش لازم از وقایع اتفاقیه به مقام مافوق

۱۳- انجام سایر امور محوله طبق دستور

ماده ۳۰ - وظایف افسر نگهبان عبارت است از

- ۱- حضور به موقع در محل خدمت و مطالعه مندرجات ۲۴ ساعت گذشته دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه به منظور پیگیری و اجرای دستورهای صادره از سوی مقام مافوق و اطلاع از وقایع مربوطه
- ۲- کنترل عوامل نگهبانی، نظارت بر تحویل اسلحه و مهمات به آنان، تطبیق نام آنان با لوحه نگهبانی، اعلام پرسنل غایب به مقام مافوق و ثبت اسامی و مأمورین حاضر در دفتر ثبت وقایع و خدمات روزانه
- ۳- نظارت بر امور کمک افسر نگهبان مبنی بر اعزام به موقع عوامل نگهبانی به محل مأموریت
- ۴- تحویل و تحول امور نگهبانی با توجه به وقعات روز قبل
- ۵- تنظیم و ثبت وقعات و گزارشهای نهایی به صورت صحیح و بدون خط خوردگی و تراشیدگی و الحاق برابر دستورالعملهای صادره

- رسیدگی به پرونده های متشکله باقیمانده از نگهداری قبل جهت تکمیل و به جریان انداختن و آماده نمودن آنها برای ۶ ارسال به مراجع قضایی
- نظارت بر انجام وظیفه مأمورین اطلاعات درب ورودی و راهنمایی مراجعه کنندگان و نگهداری اشیاء ممنوعه ارباب ۷ رجوع
- بازدید از عوامل نگهداری و اماکن انتظامی در طول مدت خدمت ۸
- تقدیم گزارش از وضعیت حفاظت فیزیکی زندان در زمینه مشکلات، نواقص، ایرادات و نارسائیهها به فرمانده انتظامی ۹ در مدت نگهداری
- نظارت بر امور محوله داخلی بین پوسته دوم زندان مانند نظافت کلیه اماکن انتظامی، اطمینان از عدم وجود اشکال در ۱۰ ساختمان و تأسیسات
- تعیین افراد جیره بگیر، امور رفاهی مأمورینی که بطور شبانه روزی در زندان بسر می‌برند، وضعیت ظاهری و ۱۱ شئونات اسلامی، رعایت موارد انضباطی و جلوگیری از حرکات یا اعمال سوء مأمورین و نظارت بر اجرای برنامه های دسته جمعی از جمله نماز جماعت، سخنرانی و اجرای دستورات انضباطی و تنبیهی در مورد هر یک از کارکنان و ارائه گزارش نواقص، معایب مشهود در هر مورد به مقام بالاتر
- اجرای مراسم صبحگاه و شامگاه ۱۲
- اعمال نظارت لازم بر بازرسی بدنی از زندانیان، ملاقات کنندگان و بازرسی دقیق وسائط نقلیه و سایر تجهیزات در ۱۳ هنگام ورود و خروج از زندان بدون استثناء
- هدایت و نظارت کمک نگهبان در انجام وظایف و امور محوله ۱۴
- ارائه گزارش سوانح و حوادث غیر مترقبه حادث شده به مقام مافوق در اسرع وقت ۱۵
- اجرای کامل مقررات و آئین نامه های مربوطه و نظارت کامل در حسن جریان امور انتظامی و سرکشی و بازدید ۱۶ مرتب از اماکن مختلف پستی و ارتباط آنان با یکدیگر و بطور کلی برقراری نظم و آرامش در محدوده فیزیکی تحت مسئولیت و اعمال مراقبت دائم در مورد جلوگیری از ورود هرگونه سلاح سرد و گرم به زندان
- آمارگیری از کارکنان تحت امر بمنظور آگاهی بر تعداد کارکنان موجود، غائب، در حال مرخصی، بیمار، فراری، ۱۷ منتسب و غیره و تنظیم آمار لازم و درج آن در دفتر نگهداری
- انجام سایر امور محوله طبق دستور ۱۸
- ماده ۳۱ - مسئول بازدید و کنترل ورود و خروج افراد و وسایل موظف است علاوه بر امور محوله، اقدامات زیر را انجام دهد:
- بازرسی دقیق از وسائط نقلیه و اشیائی که به هر نحو به زندان وارد و یا خارج می‌شوند و جلوگیری از ورود و خروج ۱ اشیاء ممنوعه
- بازرسی بدنی از زندانیان و مراجعین به هنگام ورود یا خروج از زندان و جلوگیری از ورود و خروج اشیاء ممنوعه ۲
- اجرای مقررات مربوط به ورود اشخاص به زندان ۳

۴- تنظیم و ثبت دفتر ورود و خروج به زندان

۵- ارائه گزارش موارد تخلفات زندانی و ارباب رجوع و معرفی آنان به مسئول مربوطه

۶- کنترل ورود و خروج خودروها از حیث ثبت تاریخ و ساعت و شماره خودرو با نام راننده مربوطه و گرفتن کارت شناسایی معتبر از راننده و در مواقع ضروری گرفتن کارت ماشین

۷- تحویل تعرفه ملاقات (برگه ملاقات) و تطبیق امضاء ملاقات شونده با برگه ملاقات از ورود به سالن ملاقات

۸- آموزش و راهنمایی کارکنان تحت مسئولیت در مواقع ضروری

ماده ۳۲- وظایف سایر مسئولین و کارکنان در زندانها، بازداشتگاهها، مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مؤسسات و مراکز وابسته براساس شرح وظائف پست سازمانی مصوب خواهد بود

ماده ۳۳- ترک نگهداری، صحبت کردن در موقع نگهداری، خوابیدن و نشستن و خارج شدن از محوطه پاسگاه، غذا خوردن، استعمال دخانیات، انجام حرکتی که باعث انصراف خاطر آنان از خدمت و مراقبت از زندانیان در تکالیف مقرر آنان شود ممنوع می‌باشد. نگهداران باید طبق آئین نامه داخلی همیشه مجهز و ملبس به لباس رسمی و تمیز و مرتب بوده، مواقعی که در داخل زندانها مأموریت داشته باشند بدون اسلحه انجام وظیفه نمایند. اسلحه، مهمات و تجهیزات زندان باید در پوشش خارج بند در جای امن و مستحکم نگهداری شود. هنگامی که نگهداران زندانی را طبق دستور رسمی و کتبی مقامات صلاحیتدار قانونی برای محاکمه یا بازپرسی یا انتقال به زندان یا محل دیگر از زندان خارج می‌نمایند باید مسلح باشند و در طول راه حق توقف و مذاکره و حرف زدن با متهم و دیگران را ندارند و مکلفند زندانی را برابر مقررات مربوط تحت مراقبت کامل از جای خلوت مستقیماً به مرجع احضار کننده بدرقه نموده پس از انجام کار او را بلافاصله و به همان نحو مستقیماً به زندان عودت داده به افسر نگهدار خارج تحویل نمایند. نگهداران به هنگام نگهداری، بدرقه و حفاظت زندانیان از ادای احترامات معاف خواهند بود. اگر زندانی مبادرت به فرار نماید نگهدار موظف است ضمن استمداد از اطرافیان با تمام توان او را تعقیب نموده و چنانچه با بکار بردن تلاشهای ممکن موفق به دستگیری او نشود سه مرتبه با صدای بلند و رسا ایست داده هرگاه باز هم توقف ننمود، با رعایت اطراف و جوانب و توجه به اینکه باعث قتل یا جرح کسی نگردد با استفاده از اسلحه و خالی کردن تیر هوائی و در مقام ناچاری با نشانه گیری ساق پای زندانی از فرار او جلوگیری نماید. هرگاه نگهدار بدون اجازه رسمی و کتبی مقامات مربوط از بازداشت هر زندانی، اطلاعی به خارج از زندان داده یا اطلاعات و پیامها و نوشته ها یا اجناس و اشیائی از طرف زندانیان به خارج برساند یا از خارج برای آنان بیاورد به نسبت اهمیت تخلف تحت تعقیب قرار خواهد گرفت. نگهدار در مواقعی که خلافی از یک نفر زندانی مشاهده نماید بدون اینکه حق داشته باشد او را مجازات یا حتی ملامت کند بایستی مراتب را با ذکر جزئیات امر کتباً به افسر نگهدار گزارش دهد چنانچه در مقام رسیدگی خلاف گزارش وی ثابت شود مؤاخذه خواهد شد

تبصره- تخلف از مقررات ماده فوق علاوه بر تعقیب قانونی موجب تنبیه انضباطی خواهد بود

ماده ۳۴- رئیس دفتر زندان مکلف است در حسن جریان کلیه امور مربوط به دبیرخانه و یا بایگانی و تقویم و ابلاغ و اجرای احکام، نظارت کامل داشته و مراقبت نماید تا کارهای جاری بدون وقفه و تأخیر و بموقع انجام شده، پاسخ نامه های رسیده در اسرع وقت تهیه و به مقصد ارسال شود، کلیه نامه ها و احکام و قرارهای رسیده در دفاتر مربوطه ثبت، پس از ابلاغ به زندانیان و اجرای مفاد آن در پرونده مربوط به هر زندانی درج و بایگانی گردد. بدیهی است نتیجه اجرای حکم را به مرجع قضائی مربوطه ارسال خواهد نمود. دفاتر داخلی هر زندان عبارتند از:

دفترنامه ها و احکام و قرارها - دفتر ثبت اسامی زندانیان - دفتر حضور و غیاب زندانیان - دفتر تقویم و احتساب محکومیتها با تعیین تاریخ دقیق آزادی زندانیان - دفتر ثبت اسامی زندانها پیشینه دار - دفتر ثبت احضاریه ها - دفتر آزادی زندانیان - دفتر ورود و خروج زندانیان - دفتر ملاقات

تبصره ۱ - نظارت کامل در اجرای محکومیت‌های نقدی زندانیان در زندانها از وظائف خاصه مسئول اجرای احکام هر زندان می‌باشد.

تبصره ۲ - زندانهائی که مجهز به سیستم رایانه می‌باشند کلیه اقدامات دفتری فوق از طریق رایانه انجام می‌گیرد.

ماده ۳۵ - مسئول شعبه اموال و انبار که صاحب جمع اموال زندان شناخته می‌شود مکلف است طبق مقررات آئین نامه مربوط در محافظت و نگهداری اثاثیه و اموال دولتی و لوازم و اشیاء و اسناد متعلق به زندانیان مراقبت و اهتمام شایسته بعمل آورده و وظایف مشروح زیر را انجام دهد:

- پیش بینی و اقدام بموقع و لازم در تهیه و تدارک اثاثیه و ملزومات و مایحتاج داخلی زندان از قبیل لباس و پوشاک مأمورین و زندانیان، تأمین احتیاجات مربوط به سوخت و روشنائی و استحمام و نظافت و بهداشت زندانیان و امکنه زندان و هرگونه ضروریات دیگر.

- جلوگیری از تفریط و تضییع و حیف و میل اموال و اثاثیه دولتی و لوازم شخصی زندانیان و اشیائی که بطور امانت می‌سپارند.

- تهیه و تنظیم دفاتر مربوط به ثبت نامه های اداری

- وصول و تحویل اموال و ملزومات و اشیاء دولتی، نوشت افزار اداری، ملبوسات دولتی زندانیان و مأموران زندان

- ثبت اموال و اثاثیه دولتی بر طبق نمونه رسمی و منطبق با مقررات آئین نامه اموال دولتی

- ثبت درخواستهای مربوط به تهیه اشیاء و لوازم مورد احتیاج

- ثبت البسه و لوازم شخصی و اسناد عادی و قیمتی زندانیان و هر چیزی که زندانی موقع ورود به زندان با خود دارد، در دفاتر مربوطه

- تفکیک و نگهداری کیسه های محتوی لباس و اشیاء زندانیان به ترتیب شماره ردیف (لباس و لوازم شخصی هر زندانی به محض ورود او به زندان باید بوسیله متصدی انبار تنظیم و ضد عفونی شده در کیسه مخصوص با ذکر شماره در برگ صورتمجلس تنظیمی تحویل و تحول که یک نسخه آن با قبض انبار به زندانی تسلیم می‌شود لفاف شده و در حفظ و حراست (آن از گزند موش و بید و آفات دیگر دقت و مراقبت کافی بعمل آید

- تنظیم اسناد و درخواست رسمی برای تهیه و تدارک اجناس مورد لزوم به امضاء و گزارش رئیس زندان و مقامات مالی مربوط

- مراقبت در نظافت و حفاظت کامل اموال دولتی و امکانات زندانیان

- دقت و مراقبت کافی در تحویل صحیح و سالم امانات زندانیان در موقع آزادی یا انتقال آنان و ارسال صورتمجلس تنظیمی با امضاء زندانی به دفتر زندان

ماده ۳۶ - ادارات و دوایر و شعب مددکاری و خدمات اجتماعی در جهت شناخت شخصیت زندانیان و کشف و حل معضلات و مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی آنان تحقیقات و اقدامات لازم را نموده و یک نسخه از تحقیقات را جهت ضبط در پرونده شخصیت زندانی به رئیس زندان و نسخه دیگر را جهت اقدام لازم به اداره متبوع خود تسلیم می‌نماید. مددکاران باید با ابراز شفقت و جلب اعتماد زندانی برای بازگشت آنان به زندگی عادی و سالم اجتماعی اقدام و اهتمام لازم به عمل آورند.

ماده ۳۷ - وظائف مسئولان فرهنگی و تربیتی زندانها (به منظور تحقق اهداف اصلاحی و تربیتی) به شرح زیر می باشد

الف - ایجاد ارتباط میان مسئولان زندانها با سازمانها و دواير دولتی و مؤسسات خصوصی و مراکز و شخصیت‌های علمی و مذهبی و اجتماعی

ب - تنظیم برنامه بازدید از زندانها و مؤسسات دیگر با رعایت مقررات پیش بینی شده در این آئین نامه

ج - برنامه ریزی به منظور موعظه مذهبی و تعلیم مبانی عقیدتی و دینی و اخلاقی در جهت تهذیب و تزکیه نفس زندانیان

د - اقدامات لازم در جهت حل مشکلات روحی و تسکین درونی و ایجاد امید به اصلاح و زندگی صحیح اجتماعی در زندانیان

هـ - اجرای برنامه های عبادی از جمله نماز، آموزش قرآن و سایر برنامه های فرهنگی و مذهبی

و - اجرای برنامه های آموزشی، هنری، حرفه آموزی، ورزشی و رفتاری زندانیان

ز - نشر فرهنگ کتابخوانی و هماهنگیهای لازم به منظور ایجاد کتابخانه و تأمین کتب و نشریات مجاز

ح - جلب مشارکتهای مردمی در اجرای برنامه های فرهنگی و تربیتی و ایجاد نمایشگاههای مربوطه

تبصره - رؤسای زندانها مکلفند در جهت اجرای وظائف فوق ضمن همکاریهای لازم موانع احتمالی را برطرف نمایند

ماده ۳۸ - روانشناسان زندان موظفند با همکاری مددکاران و بخش معاونت امور فرهنگی و تربیتی و ملاحظه پرونده شخصیتی زندانیان ضمن بررسی ناسازگاری و ناهنجاریهای روانی آنان مراتب را به شورای طبقه بندی اعلام و اقدام لازم برای ایجاد سازگاری و عنداللزوم درمان آنان بعمل آورند

ماده ۳۹ - مسئول بهداری زندان موظف است با همکاری متخصصین مربوطه از قبیل روانپزشک، پزشک و یا روانشناس نسبت به بستری کردن بیماران روانی به منظور معالجه آنان اقدام نموده در صورتیکه عارضه بیماری مشارالیه منجر به جنون یا اختلال مشاعر تشخیص داده شود مراتب را در اسرع وقت از طریق رئیس زندان به پزشکی قانونی جهت اعلام نظر و اطلاع به مقامات قضائی گزارش نموده و عندالاقضاء برای انتقال و معالجه آنان در یک مؤسسه درمانی و تأمینی تدابیر شایسته قانونی را اتخاذ نماید

ماده ۴۰ - مراقبین مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی موظفند ضمن اجرای دستوراتی که از طرف رئیس مؤسسه به آنان ابلاغ می شود، در روز حداقل دوبار صبح و عصر از زندانیان سرشماری و حضور و غیاب بعمل آورده و ضمن گشت، زندانیان مشغول بکار را تحت نظر گرفته و از هرگونه تماس آنان با افراد خارج و یا خروجشان از محوطه مؤسسه یا فرار آنان جلوگیری کنند و در صورت بروز حادثه یا مشاهده هرگونه تخلف فوراً طبق مقررات این آئین نامه اقدام و مراتب را به رئیس مؤسسه گزارش نمایند

ماده ۴۱ - محکومان در طول اقامت در زندان و یا مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و یا اقامت در مؤسسات اقدامات تأمینی و تربیتی از حیث تحولات حاصله در خصوصیات اخلاقی و مذهبی و تشخیص سلامت بدنی و روحی تحت مراقبت و بررسی متخصصین زندان یا مؤسسه مربوطه قرار خواهند داشت

تبصره - انجام اقدامات مقرر در این ماده در بازداشتگاهها نیز حسب مقدرات اعمال خواهد شد

بخش دو - مقررات عمومی

فصل اول - پذیرش، تشخیص و طبقه بندی

ماده ۴۲ - در هر زندان یا مؤسسه صنعتی، کشاورزی و خدماتی هر ماه یک بار کمیسیونی با مسئولیت رئیس زندان، مؤسسه و یا نماینده وی و با شرکت متخصصین روانشناسی، مددکاری، فرهنگی، تربیتی و در صورت لزوم کارشناسان ذیصلاح دیگر تشکیل و خلاصه نظرات کمیسیون مزبور نسبت به زندانی در پرونده شخصیت او منعکس می‌گردد.

تبصره - رؤسای زندانها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی مکلف هستند در صورت درخواست مقامات قضائی ذیربط، مستخرجهای از پرونده شخصیت زندانی را تهیه و ارسال دارند.

ماده ۴۳ - واحد پذیرش و تشخیص محلی است برای پذیرش، بررسی و شناخت شخصیت زندانیان که زیر نظر مسئول مربوطه انجام وظیفه می‌نماید.

تبصره - در صورت لزوم واحد پذیرش و تشخیص به صورت جداگانه خواهد بود.

ماده ۴۴ - پذیرش زندانی از زمانی آغاز می‌گردد که متهم یا محکوم به موجب برگ رسمی به امضاء و مهر مقام قضائی صادر کننده قرار یا حکم، متضمن مشخصات کامل متهم یا محکوم (شهرت - نام - نام پدر - سن - شماره شناسنامه - شغل - نوع جرم و اتهام یا محکومیت - نوع و میزان مجازات - شماره قرار یا حکم - تاریخ شروع بازداشت) وسیله مأمور شناخته شده قبلی که باید کارت شناسائی رسمی ملصق به عکس خود را ارائه دهد به بازداشتگاه یا زندان یا سایر مراکز وابسته تحویل می‌گردد.

تبصره ۱ - عدم ذکر نام و نام خانوادگی، نام پدر، نوع اتهام، شماره قرار و نیز عدم مهر و امضای مقام قضائی و قانونی، موجب عدم پذیرش زندانی خواهد بود مگر در مواردیکه به ولگردی یا بی‌هویتی و امثال آن تصریح گردد که در این صورت زندان و مرجع قضائی بایستی به هر نحو ممکن مشخصات دقیق وی را به دست آورده و در سوابق ثبت کند.

تبصره ۲ - سازمان موظف است فهرست مقامات صلاحیتدار قانونی را که براساس سایر قوانین موضوعه مجاز به معرفی متهمین یا محکومین به زندان می‌باشند را به ادارات کل زندانها اعلام نماید.

ماده ۴۵ - از هر زندانی به محض ورود در قسمت پذیرش و تشخیص توسط مأمورین نیروی انتظامی انگشت نگاری و عکاسی بعمل می‌آید و پس از تنظیم دو برگ انگشت نگاری (یک برگ برای زندان و یک برگ برای ارسال به مراکز اسناد برای تعیین پیشینه با ذکر شماره عکس زندانی به انضمام مدارک رسمی نسبت به تحویل زندانی اقدام می‌گردد و (قانونی علاوه بر شماره کلاسه دفاتر ثبت کل و ثبت قرارها و محکومیتها ذکر شماره عکس نیز در کلیه مکاتبات مربوط به بازداشتیها و محکومان الزامی است).

تبصره ۱ - هر زندانی مکلف است هنگام ورود مشخصات صحیح و کامل خود را به واحد پذیرش اعلام نماید و در صورت ارائه مشخصات غلط طبق مقررات این آئین نامه تنبیه انضباطی خواهد شد.

اعلام مشخصات صحیح به مرجع بازداشت کننده نیز الزامی است.

تبصره ۲ - زندانی هنگام ورود باید حداقل یک نفر را معرفی نماید که در صورت بروز هرگونه اتفاقی برای وی در اسرع وقت به فرد مذکور اطلاع داده شود.

ماده ۴۶ - در زندانها باید دفاتر ثبت کل حاوی نکات زیر، صفحه بندی و به امضاء و مهر رئیس زندان رسیده و مشخصات نام: زندانی به محض ورود و قبل از تحویل او به زندان بشرح زیر در آن ثبت شود (ذکر هویت کامل متهم یا محکوم، شامل و نام خانوادگی کنونی و قبلی، نام مستعار، لقب، نام پدر و مادر، وضع خانوادگی، جنسیت، مذهب، تابعیت، شغل، سن، وضعیت تأهل، میزان سواد، پیشینه کیفری، شماره عکس، علائم مخصوص بدنی، نوع اتهام یا محکومیت، نوع قرار یا مجازات، مدت محکومیت، تاریخ شروع بازداشت، تاریخ آزادی از زندان، شماره قرار یا حکم، مرجع صدور قرار یا حکم،

نشانی دائم، شماره تلفن، شماره و محل صدور شناسنامه) صحت انطباق مشخصات فوق با زندانی معرفی شده باید در ذیل معرفی نامه به وسیله مأمور مراقب و آورنده نامه زندانی تأیید و پس از ثبت مراتب در دفتر ثبت کل صحت آن به امضاء زندانی معرفی شده در ستون آخر دفتر مذکور گواهی شود

برای هر زندانی به ترتیب شماره دائمی (ماده ۴۷ - پس از ثبت مشخصات کامل زندانی در دفاتر (دفاتر مذکور در ماده ۳۳ عکس پرونده تشکیل می‌گردد و کارت شناسائی ملصق به عکس همچنین کارت بایگانی به ترتیب حروف الفبا تهیه و در ردیف مربوطه نگهداری می‌گردد

ماده ۴۸ - شماره مکاتبات اداری درباره زندانی به این شرح خواهد بود

متهمان: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد اتهام، شماره مربوط به نوع بزه، شماره ترتیب دفتر ثبت کل، علامت (ممیزه زندان)

محکومان: (شماره ردیف، شماره عکس، بزه مورد حکم، شماره مربوط به نوع بزه مورد محکومیت، شماره ترتیب دفتر (ثبت کل، علامت ممیزه زندان

ماده ۴۹ - کلیه پرونده های زندانین اعم از متهم یا محکوم بایستی ملصق به عکس و حاوی برگ انگشت نگاری و شرح حال و خلاصه پیشینه شخصی، خانوادگی، اجتماعی و کیفری آنها به امضاء مسئول بایگانی زندان باشد

ماده ۵۰ - برای هر زندانی کارت شناسائی ملصق به عکس شامل مشخصات کامل به شرح مندرج در ماده ۴۴ تهیه و در هر گونه نقل و انتقالی به عنوان معرف و مبین مشخصات زندانی مورد استناد و استفاده لازم قرار می‌گیرد

ماده ۵۱ - رئیس زندان یا جانشین او مکلف است هر روز اول وقت اداری از زندانیان تازه وارد بازدید نموده و الزام اجرای مقررات و مراعات نظم و انضباطی را در محیط بازداشتگاه و زندان به آنان تفهیم و دفترچه راهنمای مقررات و وظائف زندانیان را بین آنها توزیع نماید

ماده ۵۲ - در صورت فقدان منع قانونی، هر زندانی می‌تواند در اسرع وقت به وسائل ممکن به یکی از نزدیکان مورد اعتماد خود اطلاع دهد که در زندان حضور یافته نسبت به تحویل اشیاء و لوازم شخصی او با حضور خود زندانی اقدام نماید، در هر نوبت صورتمجلس تحویل و تحول بایستی در دفاتر نگهداری و انبار زندان یا بازداشتگاه و پرونده زندانی ثبت شود

ماده ۵۳ - هرگاه زندانی کتباً تقاضا نماید که اشیاء و لوازم شخصی خود را به وسیله پست سفارشی یا به وسیله مطمئن دیگر برای یکی از بستگان خویش ارسال دارد نسبت به بسته بندی و لاک و مهر آن با تنظیم صورتمجلس به امضای خود زندانی و مسئول امور نگهداری و انباردار حاوی مشخصات و جزئیات و تعداد محتویات بسته اقدام می‌گردد. هزینه بسته بندی و حمل آن به عهده زندانی می‌باشد

ماده ۵۴ - در صورتیکه زندانی نتواند شخص مطمئن را برای تحویل دادن اسناد و اشیاء و لوازم شخصی و قیمتی خود معرفی نماید، تعیین تکلیف و محل و نحوه سپردن و نگهداری آن در محلی غیر از زندان از قبیل صندوق امانات پستی یا یکی از بانکها و غیره موکول به تقاضای کتبی زندانی خواهد بود. هزینه نگهداری بعهده زندانی است

ماده ۵۵ - هنگام انتقال زندانی به زندان دیگر باید تشریفات تحویل و تحول و بسته بندی لوازم و اشیاء دیگر او با تنظیم صورتمجلس و ثبت مراتب در دفاتر نگهداری و انبار کاملاً انجام شده و یک نسخه از صورتمجلس به همراه زندانی به زندان مقصد ارسال شود

ماده ۵۶ - زندانیان مجاز هستند در زندان فقط از لوازم و اشیاء شخصی زیر استفاده نمایند در غیر این صورت طبق نظر شورای انضباطی با آنها برخورد خواهد شد

کتاب و نشریات مجاز، خمیر دندان و مسواک غیر فلزی، جای صابون غیر فلزی، صابون و شامپو، ابر حمام، شانه غیر فلزی، دو عدد حوله کوچک، دو جفت جوراب، لباس زیر بنا به ضرورت بهداشتی، نوشت افزار (کاغذ، پاکت، مداد)، عینک طبی و لوازم بهداشتی دیگر با اجازه بهداری زندان، ناخن گیر فاقد چاقو، ماشین اصلاح دستی، رادیو یک (خودکار موج باطری دار

ماده ۵۷ - به استثنای لوازم مذکور در ماده فوق نگهداری و استفاده از اشیاء دیگر موقوف به پیشنهاد رئیس زندان و تصویب مدیرکل استان می‌باشد

ماده ۵۸ - زندانی حق آوردن لوازم و ابزار کار از کارگاه و آموزشگاه را به داخل زندان یا بازداشتگاه ندارد

ماده ۵۹ - در هر زندان قسمتی به نام تشخیص به منظور شناخت شخصیت زندانیان و طبقه بندی آنان با استفاده از خدمات کارشناسان متخصصین تشکیل می‌گردد که تهیه و تنظیم و نگهداری پرونده شخصیتی زندانی به شرح مواد بعدی بعهده این قسمت است

ماده ۶۰ - محکومان حداکثر دو ماه در قسمت پذیرش و تشخیص تحت آزمایشهای پزشکی، روانپزشکی، آزمونهای روانشناسی و شناخت شخصیت و استعداد قرار گرفته و میزان سلامت جسمی و روانی معلومات و اطلاعات مذهبی و علمی و فنی آنان از جهت شناخت شخصیت بررسی و تعیین می‌گردد. مددکاران اجتماعی طبق فرمهای تنظیمی که براساس موازین اسلامی از سوی سازمان تهیه می‌شود در خصوص سوابق زندگی تحقیقات لازم به عمل آورده گزارش کاملی از گذشته محکوم از دوران طفولیت تا زمان تنظیم گزارش در محیط‌های مختلف خانوادگی، تحصیلی، محلی، حرفه‌ای و غیره را با اظهار نظر خود تهیه می‌نمایند. در انقضای مدت اقامت زندانی در قسمت پذیرش و تشخیص کلیه گزارشهای متخصصین در پرونده او متمرکز می‌شوند تا در شورای طبقه بندی مطرح شود

ماده ۶۱ - در هر زندان شورائی با ترکیب زیر بنام شورای طبقه بندی زندانیان تشکیل می‌شود: مسئولین واحدهای قضائی، فرهنگی، انتظامی، رئیس اندرزگاه مربوطه، یک نفر روانشناس و یک نفر مددکار که در قسمت تشخیص فعالیت می‌نماید با انتخاب رئیس زندان

تبصره ۱ - قاضی ناظر زندان می‌تواند در جلسات شورای طبقه بندی شرکت نماید

تبصره ۲ - شورای طبقه بندی در اتخاذ تصمیمات مربوط به زندانیان حتی الامکان نظر واحد حفاظت و اطلاعات زندان را اخذ می‌نماید

تبصره ۳ - انتخاب رئیس شورا و تأیید مصوبات آن به عهده رئیس زندان است

ماده ۶۲ - شورای طبقه بندی در موارد زیر اتخاذ تصمیم می‌نماید

الف - تعیین و تقسیم محل استقرار زندانیان

ب - اشتغال یا عدم اشتغال به کار زندانیان در مراکز اشتغال داخل و یا خارج زندان

ج - اظهار نظر در زمینه احراز شرایط آزادی مشروط و عفو زندانیان با رعایت مقررات مربوطه

تبصره ۱ - اشتغال به کار زندانیان در خارج از محوطه زندان مستلزم کسب موافقت مرجع قضائی مربوطه خواهد بود

تبصره ۲ - نقل و انتقال زندانی در داخل زندان در اختیار رئیس زندان می‌باشد

ماده ۶۳ - شورای طبقه بندی هفته‌ای یک بار تشکیل و با حضور اکثریت اعضاء رسمیت می‌یابد، تصمیمات شورا با اکثریت آراء قطعی و قابل اجراست. در صورت لزوم به دعوت رئیس زندان جلسه فوق العاده تشکیل خواهد شد.

ماده ۶۴ - مدیرکل استان یا رئیس زندان با تصویب شورای طبقه بندی و به منظور تشویق زندانیان پیشنهاد عفو یا آزادی مشروط آنها را به مراجع مندرج در بندهای ل و م ماده ۲۰ این آئین نامه تقدیم می‌دارند.

تبصره - اشتغال به کار زندانیان در صورت عدم ممنوعیت در حکم، پس از تصویب شورای طبقه بندی خواهد بود.

ماده ۶۵ - زندانیان حسب سابقه، سن، جنسیت، نوع جرم، تابعیت، مدت مجازات، وضع جسمانی و روانی و چگونگی شخصیت و استعداد به یکی از قسمتهای زندان یا مؤسسات تأمینی و تربیتی معرفی می‌گردند.

تبصره - زندانیان زن می‌توانند اطفال خود را تا سن دو سال تمام به همراه داشته باشند. رؤسای زندانها می‌توانند در هر زندان نسبت به تفکیک و جداسازی اطفال ۲ سال تا ۶ سال در محل مجزا (مهد کودک) اقدام و یا نسبت به انتقال اطفال موصوف به بهزیستی یا مؤسسات نگهداری اطفال مبادرت نمایند.

فصل دوم - امور داخلی، برنامه های روزانه، تغذیه و بهداشت

ماده ۶۶ - در صورت امکان به هر زندانی یک اتاق با وسائل لازم داده می‌شود و هرگاه زندانیان به طور دسته جمعی نگهداری شوند باید منتهای کوشش و دقت را در انتخاب افراد یک گروه از حیث تناسب سن و جهات دیگر بخصوص به هنگام خواب به عمل آورده و مخصوصاً در شب بازدید و نظارت بیشتری درباره آنان اعمال گردد.

ماده ۶۷ - لوازم آسایشگاه برای هر زندانی عبارت است از: تختخواب، تشک، بالش، دوتخته پتو، ملحفه برای پتو و تشک و (بالش) (تغییر محل این لوازم در آسایشگاه بدخواه زندانی ممنوع است).

ماده ۶۸ - زندانیان مکلفند در حفظ و نگهداری و نظافت کامل لوازم زندان مراقبتهای لازم را به عمل آورند.

ماده ۶۹ - زندانی به هیچ وجه حق روشن کردن آتش و استفاده از چراغهای خوراک پزی و نگهداری نفت و بنزین و وسائل برقی و سایر مواد محترقه را در داخل زندان یا بازداشتگاه ندارد.

ماده ۷۰ - برنامه روزانه زندانها و بازداشتگاهها بایستی بدون تبعیض و استثناء درباره کلیه زندانیان یکسان به مورد اجرا گذاشته شود. برنامه زندانها و بازداشتگاهها به شرح زیر است:

اذان صبح، بیدار باش و تا طلوع آفتاب انجام فرائض دینی و استحمام و نظافت آسایشگاه و انجام امور شخصی، طلوع آفتاب ورزش اجباری صبحگاهی، صرف صبحانه و سپس شرکت در کلاسها یا کارگاهها. ظهر تا ۲ بعد از ظهر انجام فرائض دینی و صرف نهار و استراحت، ۲ بعد از ظهر به بعد شرکت در کلاسها یا کارگاهها. مغرب بجای آوردن فرائض دینی. شام و ساعت ۲۲ خاموشی.

تبصره - در صورتی که تلویزیون برنامه آموزشی مفیدی برای زندانیان داشته باشد ریاست زندان می‌تواند خاموشی را تا پایان برنامه تلویزیون به تأخیر اندازد.

ماده ۷۱ - بیماران و افراد سالخورده با صدور گواهی معنوریت از طرف پزشک زندان و تأیید آن توسط مسئول بهداری برای مدتی که در گواهی تصریح می‌گردد از اجرای برنامه های روزانه معاف خواهند بود.

ماده ۷۲ - در موقع امتحانات و بنا به ضرورت، برای مطالعه و به منظور تشویق زندانیان با کسب اجازه کتبی از مسئول زندان، استفاده از روشنایی با رعایت سکوت کامل بدون ایجاد مزاحمت برای دیگران مجاز می‌باشد.

همچنین در موقع کار و تحصیل و گردش و ماده ۷۳ - پس از خاموشی باید در محوطه زندان سکوت کامل برقرار باشد ورزش و تفریحات سالم و انجام وظائف جاری رعایت نزاکت و ادب و احترام و متانت در گفتار و کردار و رفتار در همه جا و تمام ساعات شبانه روز الزامی است

ماده ۷۴ - فریاد زدن، آواز خواندن با صدای بلند، جرو بحث و گفتگوهای تند که مخل امنیت زندان گردد، مشاجره و ارتکاب هر عمل فردی یا دسته جمعی که نظم و آرامش داخل زندان را مختل سازد، صحبت و اشاره کردن به هر نحوی از انحاء از پنجره های زندان با خارج مطلقاً ممنوع است

ماده ۷۵ - بازدید بدنی و لوازم همراه زندانیان هنگام ورود و خروج به زندان و آسایشگاه به هر علتی الزامی است

ماده ۷۶ - زندانیان باید مطابق موازین اسلامی تحت نظارت مراقبین مسئول امور تربیتی زندان بوده و از آنان حداقل روزی دو نوبت صبحها قبل از شروع ورزش و شبها موقع ورود به آسایشگاه سرشماری به عمل آید

ماده ۷۷ - محل کار و آسایشگاه و اشیاء زندانی مطابق دستور رئیس زندان یا جانشین او بازرسی می شود. ترمرد یا مقاومت در برابر مأموران بازرسی و سرپیچی از اجرای دستور آنها موجب تنبیهات انضباطی متمرّد خواهد شد

ماده ۷۸ - برای حفظ آرامش و امنیت داخل زندان و بازداشتگاه باید حداقل ماهی یکبار کلیه اماکن و لوازم و اشیاء زندانیان به وسیله گروهی با انتخاب رئیس زندان یا جانشین او و تحت تعلیم و نظارت آنان بازرسی شود و با تنظیم صورتجلس گزارش کار بطور مرتب در پوشه مخصوص بازرسی زندان یا بازداشتگاه بایگانی شود

ماده ۷۹ - میخ زدن یا نوشتن روی دیوارهای زندان یا بازداشتگاه، ترسیم و نقاشی و الصاق عکس و هرگونه نوشته‌ای در آسایشگاه ممنوع است مگر در موارد خاص با اجازه رئیس زندان

ماده ۸۰ - دست زدن زندانیان به سیم کشی و تغییر محل لوازم الکتریکی یا تعویض آن به وسیله زندانیان در زندان و بازداشتگاه به کلی ممنوع است

ماده ۸۱ - زندانی باید هر روز صبح قبل از خروج از آسایشگاه نسبت به نظافت اطباق و لوازم آن و مرتب کردن رختخواب خود اقدام نماید. آویزان کردن لباس و لوازم شخصی در آسایشگاه ممنوع است بدین منظور اشکافهای مخصوص تهیه و در اختیار زندانیان قرار می‌گیرد

ماده ۸۲ - استعمال دخانیات در اماکن مسقف مطلقاً ممنوع است، مسئولین مربوطه در زندان مکلفند تمهیدات لازم جهت ترک سیگار را فراهم نمایند

ماده ۸۳ - زندانیان مجاز به نگهداری و همراه داشتن پول در زندان نمی باشند و جهت رفع نیازمندیها و احتیاجاتشان مسئولین زندان مکلفند با استفاده از روشهای قابل اجرا تمهیداتی را فراهم نموده تا زندانیان بتوانند از محل موجودی خود نسبت به خرید از فروشگاهها و تهیه سایر مایحتاج خود اقدام نمایند. دستور العمل موضوع این ماده از سوی سازمان به ادارات کل زندانها ابلاغ خواهد شد

تبصره - در صورت کشف وجوه نقدی و اوراق بهادار چنانچه زندانی، از وجه نقد استفاده های نامشروع، از قبیل قماربازی و دادن رشوه نماید، وجوه مذکور توقیف و مراتب طی گزارشی به مرجع قضائی ارسال می‌گردد و چنانچه استفاده های نامشروع از آن بعمل نیامده باشد ضمن طرح موضوع در شورای انضباطی وجوه مزبور به حساب وی منظور گردیده و در مورد اوراق بهادار حسب مورد تصمیم قانونی اتخاذ می‌گردد

ماده ۸۴ - در صورت کشف اشیاء ممنوعه چنانچه صرف نگهداری آن جرم باشد، موضوع طی گزارشی به مرجع قضائی جهت اتخاذ تصمیم ارسال می‌گردد و در غیر اینصورت ضمن طرح در شورای انضباطی تا پایان مدت حبس اشیاء مذکور توقیف و نگهداری و یا طی صورتجلسه تحویل خانواده زندانی می‌شود

ماده ۸۵ - مواد مذکور در دو ماده فوق در سه نسخه صورتجلسه شده یک نسخه نزد مرجع قضائی مربوطه و یک نسخه در پرونده زندانی بایگانی و نسخه دیگر به زندانی تحویل می‌گردد

ماده ۸۶ - پوشیدن لباس مخصوص زندانی، برای زندانیان الزامی نیست مگر به تشخیص رئیس زندان

تبصره - در مواردی که پوشیدن لباس مخصوص زندانی الزامی باشد، رنگ و شکل لباس زندانیان در سراسر کشور متحدالشکل بوده و بر حسب فصول و مناطق مختلف و چگونگی و میزان آن از سوی سازمان تعیین خواهد شد. در اینگونه موارد زندانیان می‌توانند با کسب اجازه از رئیس زندان بر حسب ضرورت پزشکی و بهداشتی از البسه زیر شخصی و یا لباس اضافی و کمرست طبی استفاده نمایند و این عمل نباید وضع شکل لباس مخصوص زندان را تغییر دهد

ماده ۸۷ - به تشخیص دایره مددکاری از سوی زندان سالیانه به زندانیان نیازمند به میزان مناسب لباس داده شده و مایحتاج بهداشتی ضروری زندانیان نسوان نیز تأمین می‌شود

تبصره - استفاده از بند شلوار و کمر بند و نظائر آن بجز شرکت در برنامه های ورزشی که از سوی سازمان مجاز تشخیص داده می‌شود ممنوع می‌باشد

ماده ۸۸ - برنامه غذایی زندانیان به تناسب فصول سال به وسیله مدیرکل هر استان تصویب و به زندانها ابلاغ می‌گردد. ادارات مالی و تدارکاتی و انبارهای زندان بر طبق برنامه تنظیمی نسبت به تأمین اعتبار و تهیه و تحویل مواد اولیه و دقت در مرغوبیت نوع آن اقدام می‌نمایند

تبصره - مدیران کل استانها می‌بایست با توجه به شرایط و احتیاجات اقلیمی هر محل نسبت به تغییرات برنامه غذایی در محدوده اعتبار مصوب اقدام نمایند

صبحانه، نهار، شام و اغذیه لازم که دارای ماده ۸۹ - غذای روزانه در سه وعده به ترتیب زیر به زندانیان داده می‌شود کالری و ویتامینهای کافی باشد طبق برنامه های غذایی مصوب و متناسب با شرایط آب و هوا در هر محل با چای و آب آشامیدنی سالم در اختیار زندانیان گذارده می‌شود. در تهیه وسایل ضروری برای جلوگیری از فساد مواد اولیه خواروبار و در نظیف ظروف و محوطه آشپزخانه از طرف مسئولان مربوطه اهتمام کافی و مستمر به عمل آید

تبصره ۱ - زندانیان باید غذای خود را در صورت امکان در سالن غذا خوری زندان صرف نمایند

تبصره ۲ - زندانیان بیمار طبق برنامه و نظریه پزشک معالج در مدتی که برای آنان تعیین شده است از غذای مخصوص بهداری استفاده خواهند نمود

ماده ۹۰ - برنامه روزانه زندانیان و برنامه غذایی آنان در ماه مبارک رمضان از سوی سازمان اعلام خواهد شد

ماده ۹۱ - حداقل برنامه غذایی عبارت است از

نان و پنیر و چای برای صبحانه و نهار یا شام، سبزیجات تازه یا خشک، برنج، سیب زمینی، پیاز، حبوبات، انواع لبنیات، تخم مرغ و میوه فصل می‌باشد و در هر هفته حداقل سه بار به زندانیان نهار یا شام با گوشت داده می‌شود

تبصره - نوع غذا برای کلیه زندانیان هر زندان یکسان طبخ و توزیع می‌گردد

ماده ۹۲ - لوازم غذا خوری برای هر زندانی عبارت است از: بشقاب - کاسه - لیوان و قاشق (در صورت امکان از جنس ملامین)

ماده ۹۳ - نظافت آشپزخانه، سالن غذاخوری، شستشو و خشک کردن ظروف و لوازم آنها بدون تبعیض و استثناء طبق برنامه زندان به عهده کلیه زندانیان می‌باشد.

ماده ۹۴ - در داخل زندانها به اندازه احتیاج با سرمایه بنگاه تعاون، حرفه آموزی و صنایع زندانیان کشور و یا زندان، فروشگاههای لازم تأسیس و رئیس زندان از نظر حفاظت و مسئولیتی که به عهده دارد بر آنها نظارت خواهد داشت.

تبصره ۱ - تعیین اجناس و مواد مجاز برای فروش در فروشگاههای زندان با توجه به ضرورت حفظ بهداشت و امنیت داخلی زندان با رئیس زندان و تعیین نرخ حسب مورد با بنگاه تعاون، حرفه آموزی و صنایع زندانیان کشور یا زندان است.

تبصره ۲ - اجناس و لوازم فروشگاههای زندان باید به قیمت عادلانه روز بوده و در صورت وجود اجناس تعاونی الزاماً با قیمت تعاونی فروخته شود.

تبصره ۳ - صورت ریز مواد و اجناس موجود به نرخ عادلانه به امضای مسئول فروشگاههای زندان در تابلویی که به همین منظور در مدخل فروشگاه نصب می‌گردد درج و در معرض دید مشتریان گذارده می‌شود.

تبصره ۴ - رؤسای زندانها مکلفند نظارت کامل بر نرخ اجناس داشته باشند و چنانچه تخلفی صورت گیرد متخلفین را به مراجع مربوطه معرفی نمایند.

ماده ۹۵ - زندانیان و ملاقات کنندگان می‌توانند اقلام مورد نیاز خود را از فروشگاههای داخل زندان تهیه نمایند. مگر اینکه زندانی به علت تنبیه انضباطی یا دستور پزشک از این امر منع گردیده باشد.

تبصره - فروش لوازم تجملی و مواد محرکه و دارو و وسائل برقی در فروشگاههای زندان ممنوع است.

ماده ۹۶ - وضع اماکن زندان عموماً و آسایشگاه زندانیان خصوصاً باید منطبق با اصول بهداشتی باشد.

ماده ۹۷ - نظافت داخل آسایشگاه، راهروها، حیاط هواخوری، سرویسها، سالن اجتماعات، نمازخانه، کتابخانه، کارگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و امثال آن تحت برنامه ریزی و نظارت زندان به عهده زندانیان است. اجیر کردن زندانی توسط زندانی دیگر به هر نحو ممنوع است.

تبصره - با زندانیان بیمار و سالخوردگان و کسانی که قادر به انجام کارهایی از قبیل موضوع ماده فوق نباشند وفق ماده ۷۱ رفتار خواهد شد.

ماده ۹۸ - بهداری زندان مکلف است حداقل ماهی یکبار نسبت به تست پزشکی کلیه زندانیان اقدام نماید.

ماده ۹۹ - حتی الامکان باید ترتیبی اتخاذ شود که احتیاجات درمانی و بهداشتی زندانیان بیمار در داخل زندان تأمین شود تا به انتقال زندانی به خارج از زندان نیازی نباشد. معهداً در موارد ضروری خروج زندانی از زندان برای معالجه بایستی با تأیید بهداری زندان و اجازه رئیس زندان و موافقت قاضی ناظر زندان باشد. در موارد فوری زندانی بیمار به دستور پزشک یا بهداری زندان و اجازه رئیس زندان یا جانشین او به بیمارستان اعزام می‌گردد و مراتب باید در اسرع وقت کتباً به مرجع قضائی ذیصلاح گزارش شود.

تبصره - مراجع قضائی و مسئولین زندانها موظفند وضع زندانیان بیمار صعب العلاج یا غیر قابل علاج را رسیدگی و حسب مورد مطابق مقررات به آنان مرخصی اعطا یا با رعایت سایر مقررات مربوطه از طریق عفو یا آزادی مشروط موجبات آزادی آنان را فراهم نمایند.

ماده ۱۰۰ - هزینه درمان عوارض و بیماریهایی که ضرورت یا فوریت درمان ندارند و یا در اثر تقصیر ناشی شده است به عهده زندانی و یا مقصر می‌باشد.

ماده ۱۰۱ - کلیه اماکن زندان باید حداقل ماهی یکبار ضد عفونی شود مگر اینکه به علت ظهور حشرات یا بروز اپیدمی و اشاعه ویروس، بیماریهای موسمی و محلی ایجاب نماید زودتر از موعد مقرر نسبت به گندزدائی لوازم مربوطه و سمپاشی اطاقها در محوطه زندان اقدام شود.

ماده ۱۰۲ - در کارگاهها و اماکنی که زندانیان در آن به کار اشتغال دارند پنجره ها باید به اندازه کافی وسیع باشد تا نور و مجاری فاضلاب . هوای آزاد به قدر کافی داخل شود و در صورت لزوم برای کار و مطالعه آنها نور مصنوعی فراهم گردد . همیشه باید باز باشد و در رفع عفونت و آلودگی در محوطه و اماکن زندانها مراقبت و اقدام لازم و دائم به عمل آید .

ماده ۱۰۳ - در هر زندان باید وسایل استحمام زندانیان فراهم بوده و زندانی به محض ورود به زندان استحمام نماید .

ماده ۱۰۴ - گرمابه و مستراح و دستشویی زندان باید همیشه تمیز و نظیف باشد و به اندازه کافی دوش سرد و گرم در دسترس زندانیان گذاشته شود تا بتوانند با توجه به فصول سال حداقل در هفته یکبار استحمام نمایند .

ماده ۱۰۵ - تراشیدن موی سر زندانی الزامی نیست، مگر به موجب رأی مرجع قضایی و یا در جرائم معینه ابلاغی از سوی سازمان .

ماده ۱۰۶ - بهداری زندان مکلف است برای پیشگیری از سرایت بیماریهای واگیردار مانند بیماریهای آمیزشی و سل و غیره اقدام و با استفاده از همکاری و کمکهای مالی و فنی وزارتخانه ها و مؤسسات و انجمنها نسبت به تهیه محل و دارو برای درمان کامل بیماران مذکور و همچنین معتادان مواد مخدر یا الکل اقدام نماید .

ماده ۱۰۷ - بهداری زندان موظف است از زندانی تازه وارد معاینات کامل پزشکی به عمل آورده در صورت لزوم با انجام آزمایشهای تشخیصی طبی برنامه ریزی و حسب مورد نسبت به درمان یا معرفی وی به مراکز مربوطه اقدام و کلیه اقدامات پزشکی در پرونده زندانی درج گردد .

ماده ۱۰۸ - هرگاه زندانی تازه وارد نسخه یا دارویی همراه داشته باشد اخذ و در اختیار بهداری زندان قرار میگیرد تا به تجویز پزشک به او داده شود و هرگاه دارو جنبه حیاتی برای زندانی دارد بایستی فوراً پس از معاینه و تجویز پزشک در اختیار وی قرار گیرد .

ماده ۱۰۹ - هر زندانی به محض احساس کسالت جریان را به مسئول امور نگهداری زندان اطلاع داده و با اخذ معرفینامه به بهداری زندان اعزام و دارو و دستورهای لازم پزشکی را دریافت می‌دارد .

ماده ۱۱۰ - زندانی باید در حضور پزشک یا پزشکیار و یا سایر مسئولین داروی مورد احتیاج را مصرف نماید . نگهداری دارو در آسایشگاه ممنوع است، مگر در مواقع ضروری و با تشخیص پزشک .

ماده ۱۱۱ - با تشخیص پزشک بهداری زندان در صورت ضرورت، زندانی بیمار در بیمارستان زندان بستری خواهد شد . گواهی تشخیص ضرورت کتباً باید در پرونده بیمار قید گردد .

ماده ۱۱۲ - زندانیان مبتلا به بیماریهای روانی، واگیردار و پرخطر باید با لحاظ نظر پزشک متخصص و نیز سیاستهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به صورت مجزا نگهداری و معالجه شوند .

ماده ۱۱۳ - سازمان می‌تواند در صورت لزوم نسبت به بیمه درمانی زندانیان و یا انعقاد قرارداد با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام نماید .

ماده ۱۱۴ - معاینه و عنداللزوم معالجه زندانیان بیمار به عهده زندان است .

تبصره - در صورت نیاز زندانیان بی بضاعت، به دندان مصنوعی، عصا، اعضای مصنوعی، صندلی چرخدار و عینک، انجمن حمایت از زندانیان مکلف به تأمین آن می‌باشد.

ماده ۱۱۵ - تمارض زندانیان به هر نحو از انحاء به تشخیص پزشک زندان موجب تنبیه انضباطی خواهد بود.

ماده ۱۱۶ - رئیس بهداری زندان موظف است همه روزه اول وقت از کلیه زندانیان بیمار که در بیمارستان زندان بستری هستند عیادت نموده و پس از پرسش از وضعیت آنان و حصول اطمینان از حسن مراقبت پزشکان و پرستاران نسبت به معالجه و تغذیه صحیح بیماران نظارت کامل و مستمری بعمل آورد.

تبصره - رئیس بهداری هر زندان باید پزشک باشد و در مراکزی که این امکان وجود ندارد، فرد مطلع و آشنا به مسائل پزشکی عهده دار این مسئولیت خواهد بود.

ماده ۱۱۷ - در صورت فوت زندانی، رئیس زندان مکلف است مراتب را فوراً به مرجع قضائی محل و پزشک قانونی و قاضی ناظر زندان اعلام و پس از صدور مجوز از سوی مرجع قضائی مربوطه جنازه را حسب مورد به بستگان او تحویل و یا پس از تشییع، دفن نموده و وجوه و لوازم شخصی او با نظر قاضی ناظر زندان بر طبق صورتمجلس و رعایت نکات لازم به ورثه قانونی وی تحویل و رسید اخذ گردد.

هرگاه متوفی بدون وارث باشد باید در اسرع وقت با نظر مقام قضائی ذیصلاح نسبت به تعیین تکلیف لوازم شخصی او در زندان اقدام شود و در صورت امکان تجهی متوفی با اذن اولیاء باشد.

فصل سوم - اشتغال و حرفه آموزی

ماده ۱۱۸ - سازمان با هدف فراگیر نمودن برنامه های اصلاحی و تربیتی و به منظور کمک به رفع مشکلات مادی و معنوی زندانیان و خانواده آنان و نیل به خودکفائی می‌تواند از محل جذب کمکهای مردمی و مؤسسات خیریه یا درآمد حاصل از مؤسسات صنعتی، کشاورزی، خدماتی و فرهنگی و بودجه مصوب اعتبار لازم را تأمین و هزینه نماید.

ماده ۱۱۹ - سازمان می‌تواند در جهت ایجاد اشتغال برای زندانیان داوطلب کار با استفاده از امکانات سازمان و یا کمکهای دولتی و یا از طریق دریافت وام یا با مشارکت بانکها و ارگانهای دولتی، تعاونیها و یا بخش خصوصی اقدام نماید.

ماده ۱۲۰ - زندانیان داوطلب پس از آزمایشهای لازم و تشخیص استعداد و ذوق و تخصص آنها با کسب نظر شورای طبقه بندی و رعایت مقررات این آئین نامه در کارگاههای داخل زندان یا مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی خارج زندان بکار گمارده می‌شوند.

ماده ۱۲۱ - زندانیان باید به حرفه‌هایی که مستلزم دیدن دوره های تعلیماتی برای کسب مهارت و تخصص می‌باشند و از طرف سازمان ابلاغ می‌شود بکار گمارده شوند تا در طول زمان بتوانند با طی مراحل مختلف آموزشی به اخذ گواهینامه مهارت فنی در رشته مخصوص نائل گردند.

ماده ۱۲۲ - زندانیان می‌توانند با موافقت رئیس زندان در ساعات بیکاری و فراغت در آسایشگاه خود به کارهای دستی اشتغال داشته باشند. مواد اولیه این نوع کارها منحصرأ از طریق فروشگاه زندان در اختیار آنان گذاشته می‌شود.

تبصره ۱ - هرگاه زندانی نتواند با سرمایه خود اقدام به تهیه مواد اولیه و لوازم مربوطه نماید، این مواد و لوازم از طریق زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تهیه و در اختیار وی گذارده خواهد شد. در این صورت پس از کسر هزینه تهیه لوازم اولیه یک چهارم از سود حاصله به عنوان سهم سرمایه برداشت و به حساب صندوق زندان یا انجمن حمایت از زندانیان واریز و بقیه به حساب زندانی منظور می‌گردد.

تبصره ۲ - زندانی مجاز است کاردستی خود را پس از قیمت گذاری توسط زندان و با استفاده از نظر خیره به هر نحو که خود می‌داند به زندان یا به اشخاص دیگر واگذار یا به فروش برساند. در صورت فروش یا واگذاری به غیر قیمت فروش نباید از قیمت تعیین شده توسط زندان کمتر باشد.

ماده ۱۲۳ - ساعات کار و استراحت زندانیان در مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی داخل یا خارج زندان با توجه به موقعیت محل و نوع و کیفیت کار و با رعایت فصل دوم از بخش دو این آیین نامه از طرف رئیس کارگاه یا مؤسسه مربوطه با هماهنگی رئیس زندان تعیین و به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

ماده ۱۲۴ - مزد روزانه زندانیان به تناسب درجه مهارت و کاردانی هر یک از آنان و میزان و نوع کاری که انجام می‌دهند بوسیله مدیرکل استان تعیین می‌شود.

ماده ۱۲۵ - مزد ماهیانه کار زندانی بشرح زیر تقسیم می‌گردد

- پنج درصد (۵۰٪) به حساب بانکی سرپرست موقت عائله تحت تکفل زندانی واریز می‌گردد ۱

- بیست و پنج درصد (۲۵٪) به حساب زندانی واریز می‌شود که در موقع آزادی به او پرداخت گردد ۲

- بیست درصد (۲۰٪) به حساب خود زندانی برای مخارج ضروری پرداخت می‌شود ۳

- پنج درصد (۵٪) برای جبران خسارت و حوادث ناشی از کار براساس قرارداد فی مابین سازمان و زندانیان شاغل ۴
اختصاص داده خواهد شد.

تبصره - در صورتی که زندانی فاقد عائله تحت تکفل باشد مبلغ ۵۰٪ دستمزد مذکور در بند (۱) نیز به حساب زندانی واریز می‌گردد.

ماده ۱۲۶ - در موقع انتقال زندانی به زندان یا مؤسسه دیگر در اسرع وقت کلیه مطالبات او پس از تسویه حساب کامل به محل زندان جدید حواله و منتقل می‌شود.

ماده ۱۲۷ - مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی مکلفند

الف - در صورت بروز حوادث ناشی از کار هزینه خسارت وارده به زندانیان را از محل پنج درصد (۵٪) موضوع بند ۴ ماده ۱۲۵ پرداخت نمایند

ب - کلیه مقررات ایمنی، حفاظتی، بهداشتی را طبق ضوابط قانونی رعایت نمایند

ج - دفاتر رسمی زیر را در کلیه کارگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی به هر شکل که اداره می‌شود تنظیم نمایند

- دفتر روزانه ۲ - دفتر کل ۳ - دفتر درآمد ۴ - دفتر اموال ۵ - دفتر سفارشات ۶ - دفتر صندوق ۷ - دفتر دستمزد زندانیان ۱
۸ - دفتر انبار ۹ - دفتر حساب درآمد و هزینه شخصی زندانیان به منظور تعیین و اعلام موجودی هفتگی پس انداز قابل پرداخت آنان به فروشگاههای زندان

تبصره ۱ - پرداخت موجودی حساب پس انداز هنگام آزادی به شرط آنکه منع قانونی نداشته باشد پس از تسویه حساب از کلیه قسمتهای زندان بلامانع است

تبصره ۲ - در صورت رایانه‌ای شدن واحد مربوطه مندرجات دفاتر مزبور به رایانه منتقل خواهد شد

ماده ۱۲۸ - نحوه اداره کارگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی بشرح ذیل خواهد بود

الف - مسئولیت اداره امور کارگاهها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی از حیث نوع و میزان تولید، کیفیت و کمیت کار، خرید و فروش و معاملات و انعقاد و انجام قراردادهای و مسائل فنی و تخصصی و سایر موارد از این قبیل برعهده مدیریست کارگاه یا مؤسسات می‌باشد

ب - مسئولیت امور انتظامی و امنیتی و در اختیار قراردادن کارگران، نحوه و کیفیت اعزام آنان به کارگاه و نیازهای فرهنگی و بهداشتی زندانیان برعهده رئیس زندان می‌باشد

ماده ۱۲۹ - استفاده از زندانیان در امور نگهداری و انتظامی و اداری زندان و دیگر دستگاهها ممنوع است

ماده ۱۳۰ - انجام امور خدماتی داخل بندها و اندرزگاهها و مؤسسات صنعتی، خدماتی و کشاورزی و همچنین کارگاهها به طور نوبتی بدون تبعیض توسط زندانیان انجام می‌گیرد

تبصره - اگر زندانی بدون عذر موجه از انجام وظائف محوله در داخل زندان و مؤسسات وابسته خودداری نماید تخلف و به تشخیص شورای انضباطی موجب تنبیه انضباطی است

فصل چهارم - فعالیتهای آموزشی، فرهنگی و تربیتی

ماده ۱۳۱ - به منظور سواد آموزی و ارتقاء سطح معلومات و جلوگیری از اتلاف وقت زندانیان و همچنین تقویت اراده و پرورش فکر و استعدادهای نهفته آنان در کلیه زندانها از طریق وزارتخانه های مربوطه و مؤسسات آموزشی، علمی و فنی، حرفه‌ای و دولتی یا وابسته به دولت و یا سازمانهای خیریه و نهضت سواد آموزی، تحت نظر واحدهای مربوط در زندان، آموزش فنی، حرفه‌ای و مذهبی داده می‌شود

ماده ۱۳۲ - زندانیان در مدت اقامت خود در زندان با توجه به مدت محکومیتشان و کیفیت و نوع برنامه های آموزش علمی، دینی و فنی، حرفه‌ای پیش بینی شده در زندانها به فراگیری سواد و ادامه تحصیلات علمی، دینی و حرفه‌ای اشتغال خواهند داشت

تبصره - شرکت افراد بیسواد کمتر از شصت سال در کلاسهای سواد آموزی اجباری است، عدم شرکت در کلاسهای مزبور می‌تواند موجب محرومیت از امتیازات گردد

ماده ۱۳۳ - تدریس در آموزشگاههای علمی و فنی، حرفه‌ای زندانها با همکاری وزارتخانه ها و سازمانها و مؤسسات آموزش علمی و فنی، حرفه‌ای وسیله مربیان علمی حرفه‌ای و طبق برنامه تنظیمی توسط واحدهای مربوطه در زندان انجام می‌گیرد

ماده ۱۳۴ - آزمون سالیانه باید مطابق برنامه رسمی دستگاههای مربوط در داخل زندانها بعمل آید و به محصل هر کلاس گواهینامه رسمی بدون اشاره به زندانی بودن او با انجام تشریفات خاص که جنبه تشویق به تحصیل داشته باشد اعطاء می‌گردد

ماده ۱۳۵ - به منظور کمک به بازسازی اجتماعی زندانیان و جذب کامل آنها در محیط اجتماعی، سازمان مکلف است وسائل تحصیل ابتدائی، راهنمایی، متوسطه و عالی و دوره های تخصصی، علمی و فنی، حرفه‌ای را برای علاقه مندان به ادامه تحصیل از طرق اجرای برنامه های عادی یا مکاتبه‌ای با رعایت مقررات مربوط از طریق وزارتخانه ها و مؤسسات ذیربط در داخل زندان فراهم نماید

ماده ۱۳۶ - پرداخت هزینه های مربوطه به تحصیلات عالی از طریق برنامه های عادی یا مکاتبه‌ای با خود زندانی است. زندان مکلف است به هزینه زندانی کتب و وسائل لازم را تهیه و در اختیار او قرار دهد

تبصره - در صورتی که زندانی به جهت عدم بضاعت قادر به پرداخت هزینه های مذکور در این ماده نباشد پرداخت هزینه ها از طریق انجمن حمایت از زندانیان صورت می‌گیرد.

ماده ۱۳۷ - امتحانات نهایی ابتدائی، راهنمایی، متوسطه و عالی با نظارت مستقیم وزارتخانه ها و مؤسسات مربوطه در داخل زندان انجام می‌شود.

ماده ۱۳۸ - زندانی با موافقت رئیس زندان به عنوان فعالیتهای فردی و ممتاز علاوه بر اجرای برنامه های تحصیلی می‌تواند مطالعات دانشگاهی، فنی، حرفه‌ای و تحقیقاتی خود را شخصاً در زندان انجام دهد و وسائل و لوازم مورد نیاز خود را با رعایت نظامات داخلی زندانها به هزینه شخصی خود و در صورت امکان به هزینه دولت از طریق مسئولین برنامه های آموزشی زندان تدارک نماید.

ماده ۱۳۹ - در هر زندان با جلب کمک و همکاری وزارتخانه ها و سازمانها و مؤسسات کتابخانه مجهزی با توجه به تعداد زندانیان تأسیس و کتب علمی، مذهبی، اخلاقی و فنی در حد نیاز برای مطالعه زندانیان تهیه می‌شود زندانیان می‌توانند در ساعات مقرر در کتابخانه به مطالعه پرداخته و با اجازه مسئولین کتابخانه به طور امانت از کتابخانه کتاب اخذ نموده، سپس با رعایت نظافت کامل و بدون عیب و نقص آنرا عیناً به کتابخانه مسترد نمایند.

ماده ۱۴۰ - هر زندانی که نسبت به حفظ نظافت و یا اعاده به موقع کتاب به کتابخانه مسامحه نماید با نظر مسئول کتابخانه و موافقت رئیس زندان از عهده غرامت مربوطه برخواهد آمد.

ماده ۱۴۱ - استفاده از مجلات و روزنامه های مجاز در داخل زندان بلامانع است.

ماده ۱۴۲ - با جلب کمک و همکاری نهادهای ذیربط در زندان وسائل آموزشی سمعی و بصری لازم جهت زندانیان تدارک و تأمین می‌گردد.

ماده ۱۴۳ - هنگام پذیرش زندانی دین رسمی او در برگه پرسشنامه درج و به منظور تقویت و تحکیم مبانی دینی زندانیان و اجرای آداب و مراسم دینی آنان با جلب کمک وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از طریق مسئولین مربوطه زندان (در زندان محل) وسیله و تسهیلات لازم جهت انجام فرائض دینی آنها فراهم می‌گردد.

ماده ۱۴۴ - هر زندانی که دارای یکی از ادیان رسمی کشور باشد می‌تواند در آسایشگاه عمومی یا انفرادی خود یک جلد کتاب آسمانی، کتاب دعا، سجاده و مهر نماز جهت اجرای فرائض دینی خود نگهداری نماید.

ماده ۱۴۵ - هر زندانی که دارای یکی از ادیان رسمی باشد در صورت لزوم می‌تواند تقاضا نماید تا پس از موافقت رئیس زندان نماینده مذهبی او در زندان حضور یافته در اجرای آداب و مسائل مذهبی او را هدایت و ارشاد نماید.

ماده ۱۴۶ - در هر زندان در صورت امکان وسائل و امکانات ورزشی و تربیت بدنی از قبیل تأمین کادر مربیان ورزشی و تدارک سالن سرپوشیده و زمین و وسائل لازم برای ورزشهای فردی و گروهی فراهم می‌گردد.

ماده ۱۴۷ - به منظور سلامت جسم و روح زندانیان، اجرای برنامه های ورزش صبحگاهی در زندانها برای زندانیانی که قادر به انجام ورزش می‌باشند، اجباری است و طبق برنامه‌ای که برای آنان تنظیم می‌شود باید حداقل روزانه نیم ساعت در هوای آزاد ورزش نمایند.

ماده ۱۴۸ - زندانی می‌تواند به پیشنهاد رئیس زندان و موافقت مدیرکل مربوطه و مقامات قضائی با اجرای تشریفات قانونی و انتظامی در مسابقات ورزشی و فعالیتهای فرهنگی و مذهبی خارج از زندان شرکت نماید.

تبصره - شرکت در مسابقات خارج از کشور از شمول این ماده مستثنی است.

ماده ۱۴۹ - به منظور پرورش افکار و استعداد های هنری و ارتقاء سطح معلومات زندانیان به پیشنهاد معاونت امور فرهنگی و تربیتی موافقت رئیس زندان و با جلب کمک و همکاری های وزارتخانه ها و مؤسسات و سازمان های ذیربط، در زندانها برنامه های نمایش ماهانه ترتیب داده می شود.

زندانیان در نمایش های ماهانه ای شرکت خواهند کرد که رئیس زندان از طرز کار و رفتار آنان رضایت داشته و صلاحیت اخلاقی آنها را شورای طبقه بندی تأیید نماید. همچنین به منظور پرورش روح و جسم زندانیان با پیشنهاد رئیس زندان و موافقت مدیرکل و تصویب شورای طبقه بندی و موافقت مقامات قضائی مربوطه، زندانیانی که دارای حسن رفتار بوده و مقررات زندان را کاملاً اجرا می نمایند، حداقل ماهی یکبار به نماز جمعه یا تفریحگاه های عمومی شهر که از سوی زندان به این کار اختصاص داده شده اعزام خواهند شد. بدیهی است حفاظت از زندانیان در چنین مواردی با رعایت مفاد این آئین نامه به عهده مأمورین انتظامی زندان خواهد بود و در صورت لزوم از سایر نیروهای انتظامی محل استفاده خواهد شد.

ماده ۱۵۰ - نمایش فیلم های آموزنده و اخلاقی تحت نظر معاونت فرهنگی و تربیتی در زندان با جلب کمک و همکاری ادارات و سازمان های مربوطه با رعایت ماده قبل بلامانع است.

ماده ۱۵۱ - زندانیان می توانند در ساعات فراغت خود با رعایت نظم و ترتیب طبق برنامه تنظیمی از برنامه های رادیو، تلویزیون استفاده نمایند.

ماده ۱۵۲ - متهمین واجد صلاحیت می توانند با صلاح دید مسئولین زندان از برنامه آموزشی، حرفه ای، تفریحی و ورزشی استفاده نمایند مگر اینکه به لحاظ عدم شایستگی اخلاقی و نوع و اهمیت جرم ارتكابی و یا دستور قضائی، اجتماع آنان با سایر متهمان و محکومان به مصلحت نباشد.

فصل پنجم - روابط عمومی

ماده ۱۵۳ - زندانیان می توانند از اخبار کشور از طریق وسائل ارتباط جمعی مجاز در داخل زندان مانند رادیو، تلویزیون و حداقل یک روزنامه کثیرالانتشار اطلاع حاصل نمایند.

ماده ۱۵۴ - در صورت امکان در هر زندان می بایست زیر نظر واحد فرهنگی نشریه ماهانه منتشر و اطلاعات مربوط به فعالیتهای اصلاحی و ارشادی زندانیان و مقررات انتظامی زندان با درج مقالاتی که بوسیله مرئبان یا زندانیان تهیه می شود در آن منعکس گردد. زندانی حق ندارد در ضمن مقالات خود کمک های مادی یا انجام خدمتی را از مردم طلب نماید و مطالب مندرج در نشریه داخلی زندان باید صرفاً واجد جنبه های اخلاقی، تربیتی، علمی، تفریحی و سرگرم کننده باشد.

ماده ۱۵۵ - اجازه بازدید از زندان به دستور کتبی مدیرکل زندانها علاوه بر مقامات رسمی کشور فقط به کسانی داده می شود که در رشته های مربوط به علوم مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی، جزائی و علوم اداره زندانها تدریس یا تحقیق می نمایند یا آنهایی که در انجمن های خیریه به فعالیتهای مذهبی، اجتماعی و اصلاح زندانیان عضویت دارند.

ماده ۱۵۶ - مقامات مجاز برای ورود به زندانها و مؤسسات تأمینی و تربیتی عبارتند از

رئیس قوه قضائیه، رئیس دیوان عالی کشور، دادستان کل کشور، وزیر دادگستری، رئیس سازمان و معاونین او، مدیران کل سازمان، بازرسان اعزامی رئیس قوه قضائیه، مأموران دفاتر بازرسی و حفاظت اطلاعات سازمان، بازرسان سازمان بازرسی کل کشور طبق ابلاغ صادره، رؤسای دادگستری، قضات ناظر زندان در حوزه قضائی مربوطه، رؤسای دادگاهها در ارتباط با پرونده های مطروحه نزد آنان.

تبصره ۱ - اشخاص زیر با اطلاع و اجازه رئیس زندان و رعایت سایر مقررات این آئین نامه در حدود وظایف و مشاغل خود و در صورت نیاز می توانند وارد زندان شوند: مدیرعامل و رئیس هیأت مدیره و کارکنان و مددکاران انجمن حمایت از زندانیان شهرستان محل، دانشجویان و محققین با معرفی نامه رسمی از دانشکده یا مؤسسه مربوطه.

تبصره ۲ - ورود و خروج عوامل اطلاعاتی وزارت اطلاعات جهت انجام امور محوله پس از معرفی و هماهنگی لازم با سازمان صرفاً در حدود قانون و مقررات تشکیل وزارت اطلاعات خواهد بود.

تبصره ۳ - ورود با سلاح گرم یا سرد به داخل زندانها بطور کلی ممنوع است و تخلف از آن بر حسب مورد موجب تعقیب انتظامی یا اداری خواهد بود.

ماده ۱۵۷ - عکسبرداری، رد و بدل کردن اشیاء، نامه، حمل ضبط صوت، دوربین عکاسی، مواد ممنوعه و نظایر این قبیل اعمال برای بازدید کنندگان در مواقع بازدید ممنوع می‌باشد.

ماده ۱۵۸ - بازدید کنندگان باید قبلاً اجازه مخصوص به امضاء رئیس زندان اخذ و به هنگام ورود برگ شناسائی و اجازه کتبی خود را به مسئول امور نگهداری زندان ارائه دهند، ساعت ورود و مشخصات کامل و علت بازدید و ساعت خروج آنها باید در دفتر مخصوص بازدید کنندگان ثبت گردد. هرگاه بازدید کننده نظرات اصلاحی یا انتقادی داشته باشد نتیجه مشاهدات و استنباطات خود را در دفتر مزبور منعکس می‌نماید در اینصورت مراتب باید از طریق اداره کل به سازمان گزارش شود تا از اینگونه همکاریها و راهنماییها در بهبود وضع زندانها حداکثر استفاده بعمل آید.

ماده ۱۵۹ - تهیه فیلم و خبر و انتشار شرح احوال و عکس زندانیان بطوری که باعث شناسائی، هتک حیثیت و رسوائی آنان نشود و یا خود کتباً به آنها رضایت دهند، با اجازه معاونت امور فرهنگی و تربیتی سازمان مجاز خواهد بود.

ماده ۱۶۰ - انجام عقد نکاح و طلاق و تنظیم هرگونه سند معامله و قرارداد یا تعهدی که یک طرف آن زندانی باشد بایستی با اجازه مقام قضائی مربوطه یا قاضی ناظر زندان انجام و در صورت لزوم در زندان بوسیله یکی از سردفتران اسناد رسمی با شرایط عادلانه از سایر دفاتر اسناد رسمی انجام پذیرد تا موجب تضییع حقوق زندانی یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر نشود.

فصل ششم - تخلفات و تنبیهات داخل زندان

ماده ۱۶۱ - اعتراض، شکایات و تقاضای ملاقات به صورت دسته جمعی و اعتصاب زندانیان به کلی ممنوع است اما هر زندانی می‌تواند شفاهاً یا کتباً تقاضای ملاقات با رئیس زندان را بنماید و اگر شکایت یا اعتراضی دارد آنرا در صندوقهای مربوطه بیندازد و به همین منظور صندوقهایی در محلهای مناسب نصب و حداقل هفته‌ای یکبار تخلیه خواهد شد.

تبصره - به گزارشات غیر مربوط به زندان، یا بدون امضاء و مشخصات نویسنده ترتیب اثر داده نخواهد شد.

ماده ۱۶۲ - هر زندانی باید به محض اطلاع از وقوع حوادث و پیشامدهای سوء احتمالی و اعمالی که تحقق آن محل نظم داخلی زندان می‌گردد، مراتب را فوراً به مسئول امور نگهداری یا به هر یک از مقامات مسئول زندان گزارش دهد.

ماده ۱۶۳ - تند خویی، دشنام، ادای الفاظ رکیک یا تنبیه بدنی زندانیان و اعمال تنبیهات خشن و مشقت بار و موهن در زندانها به کلی ممنوع است.

ماده ۱۶۴ - استفاده از دستبند برای زندانی جهت کنترل و جلوگیری از خودزنی و ایذاء و آزار دیگران یا ایراد خسارت به اموال با دستور رئیس زندان و در غیاب وی بالاترین مقام مسئول در زندان مجاز می‌باشد.

تبصره - استفاده از پابند فقط در صورتی مجاز است که بوسیله دستبند یا تمهیدات دیگر نتوان زندانی را کنترل کرد.

ماده ۱۶۵ - در هنگام شورش زندانیان، کارکنان زندانها نهایت سعی خود را در برقراری آرامش و جلوگیری از بروز خونریزی یا ایراد خسارت به افراد و اموال خواهند نمود و عنداللزوم از امکانات انتظامی محل استمداد نموده، جلوی گسترش شورش را گرفته و متخلفین را حسب مورد به دستگاه قضائی و شورای انضباطی زندان معرفی خواهند کرد.

ماده ۱۶۶ - کلیه زندانیان اعم از محکومین و متهمین مکلف به حسن رفتار و سلوک با یکدیگر و اطاعت از دستورات مأمورین زندان و رعایت کلیه مقررات داخلی زندان هستند و در صورت تخلف حسب مورد در شورای انضباطی مطرح و تصمیمات متخذه درباره آنها اجرا خواهد شد.

ماده ۱۶۷ - هرگاه زندانیان با یکدیگر اختلافی داشته باشند بایستی موضوع را به اطلاع مأمور مراقب بند رسانده تا رئیس اندرزگاه را در جریان امر قرار دهد و رئیس اندرزگاه موظف است به طریق مقتضی رفع اختلاف نماید و هرگاه موفق به حل اختلاف نشود جریان را به رئیس زندان گزارش خواهد کرد تا رئیس زندان حسب مورد اقدام لازم بعمل آورد.

تبصره - زد و خورد در زندان، خودزنی، اقدام به خودکشی یا تهدید به انجام آن و هر نوع عملی که طبق مقررات خلاف محسوب می‌شود ممنوع بوده و متخلف طبق نظر شورای انضباطی تنبیه و حسب مورد به مراجع قضائی معرفی خواهد شد.

ماده ۱۶۸ - به منظور رسیدگی به تخلفات زندانیان شورای انضباطی با ترکیب اعضای ذیل تشکیل می‌گردد: مسئولین واحدهای قضائی و فرهنگی و انتظامی، حفاظت اطلاعات، رئیس اندرزگاه مربوطه و یک نفر مددکار با انتخاب رئیس زندان، تصمیمات متخذه با اکثریت آراء معتبر است.

ماده ۱۶۹ - تنبیهات انضباطی عبارتند از

۱- توبیخ کتبی با درج در پرونده شخصیتی زندانی

۲- محرومیت از ملاقات حداکثر تا یک ماه

۳- محرومیت از مرخصی تا ۶ ماه

۴- زندان انفرادی تا یک ماه

۵- تغییر زندان با رعایت مقررات مربوطه

۶- عدم پیشنهاد عفو و آزادی مشروط حداکثر تا یک سال

تبصره - مرجع تجدید نظر خواهی مجازاتهای مقرر در بندهای ۴ و ۵ و ۶ هیأتی مرکب از رئیس و قاضی ناظر زندان و یک نفر به انتخاب مدیرکل زندانهای استان مربوطه است که بلافاصله رسیدگی نموده و نظر اکثریت لازم الاجراء خواهد بود.

ماده ۱۷۰ - شورای انضباطی پس از اتخاذ تصمیم می‌تواند تنبیهات مقرر را به اکثریت آراء کلاً یا جزئاً به مدت شش ماه تعلیق نماید هرگاه در این مدت زندانی مرتکب تخلف یا جرمی نشود اجرای تنبیهات مذکور کان لم یکن می‌گردد در غیر این صورت علاوه بر مجازات تخلف یا جرم ارتكابی اخیر، تنبیهات مقرر در شورای انضباطی نیز به مورد اجراء گذارده خواهد شد.

ماده ۱۷۱ - آراء شورای انضباطی در خصوص تنبیه زندانیان به دستور رئیس زندان یا جانشین او اجرا و صورتجلس حاکمی از ذکر نوع تنبیه و اجرای آن تنظیم و در پرونده زندانی درج و بایگانی می‌گردد. هرگاه زندانی متخلف از تاریخ آخرین تخلف خود به مدت یکسال مرتکب تخلف یا جرم دیگری نشود و از خود مستمراً حسن اخلاق و رفتار نشان دهد آثار تبعی تنبیه مقرر منتفی و در غیر این صورت در مواقع عفو و بخشودگی در جدول رفتار زندانی به عنوان امتیاز منفی منظور و مورد نظر قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۷۲ - هرگاه اعمال ارتكابی زندانی علاوه بر تخلف انضباطی واجد وصف جزائی یا حقوقی باشد، ضمن محكومیت به تنبیهات مندرج در آئین نامه مراتب به مرجع قضائی محل جهت اتخاذ تصمیم قانونی گزارش می‌شود و توسط رئیس یا معاونت قضائی زندان تا حصول نتیجه پیگیری خواهد شد.

ماده ۱۷۳ - زندانی مکلف است کلیه خساراتی را که به زندان و مؤسسات وابسته وارد می‌کند جبران نماید و در صورت عمدی بودن یا عدم جبران طبق مقررات قانونی به مراجع قضائی معرفی می‌گردد. همچنین در صورتی که وجه خسارت تا مبلغ پانصد هزار ریال باشد رئیس زندان یا جانشین او می‌تواند وجه مذکور را از حساب یا وجوه مربوط به زندانی برداشت نموده و موضوع را کتباً به زندانی ابلاغ نماید.

بخش سه: رابطه زندانی با خارج از زندان

فصل اول - ملاقات

ماده ۱۷۴ - کلیه زندانیان اعم از متهم و محكوم تحت نظارت کامل و طبق مقررات این آئین نامه مجاز به داشتن ارتباط با بستگان و آشنایان خود می‌باشند و این ارتباط بوسیله ملاقات و مکاتبات انجام می‌پذیرد.

تبصره - چنانچه ملاقات یا مکاتبه متهمی مخالف حسن جریان محاکمه باشد قاضی مربوطه می‌بایست کتباً ملاقات با زندانی در این صورت و در مدت ممنوعیت حسب مورد ملاقات با زندانی و یا مکاتبه او فقط با .یا مکاتبه وی را ممنوع اعلام کند اجازه کتبی مراجع قضائی ذیصلاح مجاز می‌باشد. تخلف از مفاد این تبصره موجب تعقیب انتظامی یا اداری متخلف خواهد بود. ولی به مجرد شروع محاکمه وکیل مدافع شخص بازداشت شده حق خواهد داشت که با او ملاقات نماید و هیچ یک از مأموران انتظامی یا اداری و قضائی نمی‌توانند به هیچ وجه از این ملاقات جلوگیری نمایند.

ماده ۱۷۵ - محل ملاقات عمومی زندانیان حتی الامکان بایستی مجهز به دیوارهای شیشه‌ای نشکن و وسائل تلفن و لوازم ضد صوت باشد و وسائل مذکور باید طوری تعبیه گردد که هنگام ملاقات و مکالمه زندانیان با اشخاص، مزاحمت برای سایرین فراهم نگردد و مکالمات به سهولت انجام پذیرد.

تبصره - مسئولین زندانها می‌توانند برای بنای چنین محلهائی که در جهت رفاه خانواده زندانیان احداث می‌گردد از اعتبارات انجمنهای حمایت از زندانیان محل استفاده نمایند.

ماده ۱۷۶ - زوج یا زوجه، پدر، مادر، برادر، خواهر و فرزندان زندانی و همچنین پدر و مادر همسر وی حق دارند طبق شرایط ملاقاتهای هفتگی با زندانی ملاقات کنند و سایر بستگان و دوستان زندانی در صورت درخواست با کسب اجازه از طرف رئیس زندان یا قاضی ناظر زندان می‌توانند ملاقات کنند.

ماده ۱۷۷ - زندانیانی که حسن رفتار و کردار داشته باشند با صلاحدید رئیس زندان می‌توانند با همسر و فرزندان و پدر و مادر و برادر و خواهر و پدر و مادر همسر خود با حضور مأمور مراقب ملاقات حضوری نمایند.

ماده ۱۷۸ - زندانیان مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی نیز می‌توانند حداقل هفته‌ای یکبار با اشخاص مذکور در ماده ۱۷۷ ملاقات نمایند. محل ملاقات این گروه از زندانیان در محل مناسبی که به این منظور اختصاص داده می‌شود انجام خواهد شد در اینصورت حضور یک مأمور مراقب ضروری است.

ماده ۱۷۹ - زندانیان با موافقت رئیس زندان یا قاضی ناظر زندان در مواردی می‌توانند ملاقات خصوصی بدون حضور مراقب با همسر و فرزندان خود داشته باشند.

ماده ۱۸۰ - وکلای دادگستری در صورت داشتن وکالتنامه رسمی برای حفظ حقوق موکل زندانی خود هر موقع ضرورت ایجاب نماید می‌توانند با اخذ مجوز کتبی از مقامات قضایی ذیصلاح در ساعات اداری به زندان مراجعه و با ارائه وکالتنامه رسمی به رئیس زندان در صورت امکان در اتاق مخصوص و مجزا از اتاق ملاقات عمومی با موکلان خود ملاقات نمایند.

و در صورت ممنوع الملاقات بودن زندانی، ملاقات با نظر مقامات قضائی مربوطه انجام می‌گیرد. بدیهی است مقدمات تنظیم وکالتنامه رسمی توسط مسئولین زندان فراهم خواهد شد.

تبصره - کانون وکلا می‌تواند در هر زندان به هزینه خود با نظر سازمان اتاقی بسازد که برای ملاقات وکلای دادگستری با موکلان زندانی آنها اختصاص داده شود.

ماده ۱۸۱ - ملاقات مقامات قضائی ذیصلاح با زندانی باید بدون حضور نگهبان انجام گردد.

ماده ۱۸۲ - برنامه ملاقات عمومی در هر زندان از نظر روز و ساعت متناسب با فصول سال و نیاز هر محل بوسیله رئیس زندان تهیه و با تصویب مدیرکل مربوطه آگهی می‌شود.

تبصره ۱ - برنامه ملاقات باید به گونه‌ای تنظیم شود که زنان و مردان ملاقات کننده و ملاقات شونده بتوانند به طور جداگانه با یکدیگر ملاقات نمایند.

تبصره ۲ - برنامه ملاقات عمومی باید به گونه‌ای تنظیم شود که هر زندانی حداقل هفته‌ای یکبار ملاقات داشته باشد و مدت آن کمتر از ۲۰ دقیقه نباشد.

ماده ۱۸۳ - علاوه بر رئیس زندان، مقامات قضائی ذیصلاح و مدیرکل زندانهای استان نیز در صورت تشخیص ضرورت می‌توانند در وقت اداری کتباً اجازه ملاقات با زندانی را با اشخاص مجاز در آئین نامه صادر نمایند.

تبصره ۱ - اعطای ملاقات موضوع این ماده در خارج از وقت اداری با نظر رئیس زندان یا بالاترین مقام مسئول در زندان بلامانع است.

تبصره ۲ - در صورتی که برای زندانی از سوی شورای انضباطی محدودیت ملاقات در نظر گرفته شود موضوع با ذکر دلیل به مراجع مذکور در ماده فوق اعلام تا از دادن ملاقات خودداری نمایند.

ماده ۱۸۴ - رئیس زندان می‌تواند تسهیلات ملاقات زندانیان بیمار را که در بیمارستان بستری بوده یا قادر به حرکت نیستند با نظر پزشک فراهم آورد.

ماده ۱۸۵ - رد و بدل کردن نامه و اشیاء مجاز بدون اجازه رئیس زندان یا نماینده وی بهر نحو از انحاء بین ملاقات کننده و زندانی به کلی ممنوع می‌باشد و مأمور ملاقات موظف به حفظ انتظام و انضباط کامل و اجرای دقیق ملاقات خواهد بود.

تبصره: تخلف مأمور ملاقات و یا قصور و تقصیر وی موجب تعقیب انتظامی یا اداری خواهد بود.

ماده ۱۸۶ - ملاقات اتباع بیگانه با خانواده و غیر آن باید با حضور یک نفر مترجم مورد اعتماد انجام شود مگر آنکه مکالمات به زبان فارسی انجام گیرد، پرداخت دستمزد با سازمان است.

ماده ۱۸۷ - ملاقات نماینده سیاسی و کنسولی با اتباع زندانی خود با معرفی وزارت امور خارجه و با اجازه مقامات صلاحیتدار قضائی با هماهنگی رئیس زندان خواهد بود.

تبصره - زندانیانی که کشور آنها در ایران نماینده سیاسی ندارند می‌توانند با رعایت ماده فوق با نماینده سیاسی و کنسولی دولتی که حافظ منافع آنان می‌باشد ملاقات نمایند.

ماده ۱۸۸ - در تمام مواردی که شخص خارجی با زندانی ملاقات می‌نماید باید با حضور یک نفر از کارکنان زندان که حتی الامکان به زبان زندانی آشنایی داشته باشد صورت گیرد و صحبت باید بدون نجوا و با صدای بلند باشد. اگر مأمور مسئول

ملاقات موضوع مذاکره طرفین را بر خلاف مقررات و نظامات داخلی زندان تشخیص دهد باید فوراً به ملاقات خاتمه دهد و چگونگی امر را به رئیس زندان گزارش نماید.

ماده ۱۸۹ - رؤسای زندانها باید ترتیبی اتخاذ نمایند تا سالن انتظار جهت استقرار ملاقات کنندگان مجهز به سرویس، فروشگاه و سایر وسائل رفاهی باشد و تدابیری اتخاذ گردد تا ملاقات کنندگان از مسیر مخصوص جدای از محوطه عمومی زندان به قسمت محل ملاقات هدایت شوند.

ماده ۱۹۰ - در تمامی موارد تنظیم برنامه ملاقات از نظر روز و ساعت و طول مدت ملاقات و چگونگی و کیفیت آن با نظر رئیس زندان خواهد بود.

فصل دوم - ارسال مراسلات پستی

ماده ۱۹۱ - زندانی که ممنوع الملاقات نباشد می‌تواند در هر هفته دو نامه به عنوان همسر و فرزندان، والدین، وکیل رسمی و یا به دیگر بستگان، دوستان و مقامات قضائی و در هر ماه یک نامه به عنوان مقامات رسمی کشور، با رعایت موازین شرعی و قانونی نوشته و ارسال دارد. این نامه ها با حضور مسئول قسمت ارسال نامه ها امضاء و انگشت زده شده و پس از گواهی مسئول فوق به مهر قسمت مربوطه مهور می‌شود.

تبصره - زندانی ممنوع الملاقات می‌تواند با اجازه مقامات قضایی مربوطه در صورت لزوم نامه سرگشاده به خانواده یا وکیل رسمی نوشته و پس از تأیید مقام قضائی ارسال دارد.

ماده ۱۹۲ - در مواقع ضروری و فوق العاده زندانی می‌تواند با اجازه رئیس زندان بیش از حد مقرر با بستگان خود یا مقامات صلاحیتدار قانونی یا کسانی که به نحوی از انحاء در تعلیم و تربیت و حل مشکلات شخصی و خانوادگی و اجتماعی او صالح و مؤثر باشند با رعایت مقررات مربوطه مکاتبه نماید.

ماده ۱۹۳ - نامه های صادره و وارده زندانی باید بوسیله مسئول ارسال نامه های زندانیان که از بین مأموران مجرب و مورد اعتماد زندان انتخاب می‌شود دقیقاً بررسی و مطالعه شده و پس از امضاء و مهر قسمت مذکور به مقصد ارسال شود.

ماده ۱۹۴ - نامه هائی که مندرجات آن مفسده انگیز یا مخالف با نظامات زندان یا خلاف نظم و عفت عمومی و اخلاق حسنه بوده و موجب هتک حرمت اشخاص شود یا متضمن الفاظ رکیک و مستهجن و فحش و ناسزا و تهدید و یا تهمت و افترا باشد همچنین عرض حالهای غیر موجه و مکرر درباره موضوعاتی که قبلاً مورد رسیدگی قرار گرفته و تهیه و ارسال آنها صرفاً به منظور مزاحمت باشد به دستور رئیس زندان ضبط شده و نویسنده نامه طبق مقررات این آئین نامه تنبیه انضباطی و یا تحت تعقیب جزائی قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۹۵ - متن نامه ها باید با خط خوانا و روشن و به زبان فارسی نوشته شده و موضوع آن درباره بیان حقایق مربوط به اوضاع و احوال خانوادگی و شخصی و جریان دعوا مربوط به نویسنده نامه باشد.

ماده ۱۹۶ - کلیه نامه های صادره باید در دفتر مخصوصی ثبت و نام و نام خانوادگی و مشخصات کامل، شماره قرار یا دادنامه، شماره زندانی، شماره آسایشگاه نویسنده نامه و نشانی و عنوان گیرنده با خط خوانا روی پاکت نوشته شود تا در صورت برگشت آن با استفاده از مندرجات دفتر مذکور عیناً به نویسنده نامه مسترد شود.

ماده ۱۹۷ - نامه هائی که به زبان خارجی نوشته می‌شود اگر در محل برای ترجمه و بررسی آن وسیله‌ای موجود نباشد بایستی عیناً به اداره کل زندانها و نهایتاً به سازمان ارسال گردد تا پس از بررسیهای لازم چنانچه ارسال آن به مقصد بدون مانع باشد جهت ارسال به زندان مربوطه اعاده شود.

ماده ۱۹۸ - زندانیان اتباع خارجه می‌توانند از طریق وزارت امور خارجه با نماینده سیاسی و کنسولی خود مکاتبه نمایند و نامه های آنها باید طبق مقررات این آئین نامه بررسی و به مقصد فرستاده شود.

ماده ۱۹۹ - در مواقع ضروری ارتباط زندانی بوسیله تلگراف یا تلفن با اشخاص یا مقامات رسمی با رعایت مقررات این آئین نامه و موافقت قبلی رئیس زندان با هزینه شخصی زندانی بلاشکال است.

تبصره - مکالمه تلفنی زندانیان اتباع خارجی با حضور مترجم مورد اعتماد سازمان بلامانع می‌باشد.

ماده ۲۰۰ - واحدهای بازرسی ادارات کل موظفند برای هر زندان صندوق شکایات تهیه و در دسترس زندانیان قرار دهند تا در صورتیکه زندانیان از امور بازداشتگاه یا زندان شکایت داشته باشند بتوانند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه‌ای که هویت دقیق زندانی روی پاکت قید شده باشد مستقیماً در صندوق مذکور قرار دهند این صندوق هر هفته یک بار توسط بازرسی اداره کل باز و شکایت آن به وسیله واحد بازرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ماده ۲۰۱ - توزیع و قبول نامه های زندانیان از ساعت ۱۱ صبح الی ۱۴ می‌باشد. جز در موارد اضطراری و با وصول تلگراف و یا هر نامه بایستی حداکثر ظرف ۲ روز از تاریخ وصول بدست زندانی یا مرجع مربوطه برسد.

ماده ۲۰۲ - در صورتی که زندانی از نحوه اجرای بازداشت یا حبس خود و یا هر امر دیگر از امور بازداشتگاه و زندان شکایت داشته باشد می‌تواند شکایت خود را با ذکر دلیل ضمن نامه‌ای سر بسته مستقیماً به رئیس زندان اعلام نماید و نامبرده مکلف است این قبیل نامه ها را به مراجع مربوطه ارسال دارد.

ماده ۲۰۳ - زندانی می‌تواند کتب مذهبی و علمی و تحصیلی و هر کتاب یا نشریه مجاز را با نظر مسئول فرهنگی زندان دریافت و مطالعه نماید.

ماده ۲۰۴ - ورود البسه و پتو و مواد خوراکی توسط زندانیان بر اساس دستور العمل صادره از سازمان خواهد بود.

تبصره - هر زندانی می‌تواند ۱۰ روز قبل از آزادی از خارج از زندان لباس دریافت نماید و این لباس به انبار تحویل می‌گردد تا زنداری هنگام خروج از آن استفاده نماید.

ماده ۲۰۵ - مرسولاتی که توسط پست برای زندانی ارسال می‌شود به وسیله مأمورین مجرب و مورد وثوق زندان بازدید و تحویل گرفته می‌شود. چنانچه مرسولات از اشیائی باشد که نگهداری آن جرم محسوب می‌گردد، مراتب ضمن گزارش جهت اتخاذ تصمیم به مقام قضائی ذیصلاح اعلام و در صورتی که نگهداری آنها در داخل زندان ممنوع باشد به خانواده زندانی مسترد و یا جزو اموال زندانی محسوب و تا آزادی وی ضبط خواهد شد.

فصل سوم از بخش دوم با عنوان مرخصی زندانیان طی اصلاحیه فصل سوم از بخش سوم آیین نامه اجرایی سازمان [زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور در سال ۱۳۸۹ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسیده است و به جهت الحاق شماره [مواد ۲۱۷ تا ۲۲۹ تکراری هستند

(اصلاحی ۱۳۸۹) فصل سوم : مرخصی زندانیان

ماده ۲۱۳ - به منظور کمک به تحکیم مبانی و روابط خانوادگی و اجتماعی زندانیان، رفع مشکلات ضروری فردی، خانوادگی و قضائی، باز توانی اجتماعی و فراهم نمودن زمینه بازگشت مجدد به جامعه و همچنین مشارکت فعال در برنامه‌های اصلاحی، تربیتی، فرهنگی و ورزشی، حرفه‌آموزی و اشتغال، به زندانیان در چهارچوب مواد مربوط به این فصل مرخصی اعطاء می‌گردد.

تبصره - اعطای مرخصی به زندانیان به عنوان یک حق تلقی نمی‌گردد و برخورداری از آن موکول به رعایت مقررات زندان و کسب امتیازات لازم می‌باشد.
ماده ۲۱۴ - شرایط اعطای مرخصی

الف) محکومین به حبس تا ۱۵ سال باید حداقل ۶/۱ (یک ششم) از مدت حبس و محکومین بیش از ۱۵ سال و حبس ابد حداقل سه سال از مدت محکومیت خود را سپری کرده باشند. محکومینی که دارای سابقه محکومیت در جرائم عمدی باشند، به ازای هر سابقه محکومیت یک ماه به نصاب مذکور اضافه می‌شود.

موضوع مادّین ۱ و ۲ قانون نحوه (ب) محکومینی که به لحاظ عدم پرداخت جزای نقدی یا عدم تأدیه محکومیت مالی اجرای محکومیت‌های مالی) و یا هر دو در زندان بسر می‌برند، در صورتی که حداقل یک ماه بابت محکومیت مذکور تحمل حبس نموده باشند.

- ج: کسب حداقل ۲۰۰ امتیاز برای هر نوبت مرخصی با توجه به معیارهای زیر
- ۱- رعایت مقررات و امور انضباطی در زندان در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۲- همکاری در برقراری نظم و انضباط و پیشگیری از تخلفات داخلی در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۳- همکاری در انجام فعالیتهای فرهنگی در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۴- اهتمام به شرکت در نماز جماعت و سایر مراسم مذهبی، در هر ماه ۳۰ امتیاز
  - شرکت در برنامه‌های مربوط به تلاوت، آموزش روخوانی، ترجمه، درک مفاهیم، حفظ قرآن یا نهج‌البلاغه، اخلاق و عقاید، هر برنامه در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - قبولی در آزمون دوره‌های مربوط به روخوانی، ترجمه، درک مفاهیم و حفظ قرآن یا نهج‌البلاغه، اخلاق و عقاید، هر دوره ۳۰ امتیاز
  - ۷- شرکت در دوره احکام سطح ۱ و ۲ هر کدام در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - قبولی در آزمون احکام سطح ۱ و ۲ هر یک ۳۰ امتیاز ۸
  - ۹- شرکت در هر دوره کتابخوانی ۲۰ امتیاز
  - ۱۰- حفظ قرآن به ازاء هر جزء ۲۰۰ امتیاز
  - ۱۱- انتخاب در جشنواره قرآنی شهرستان، استان و یا کشور و یا کسب رتبه در آن، هر کدام ۱۰۰ امتیاز
  - ۱۲- اشتغال به تحصیل در هر یک از مقاطع تحصیلی هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۱۳- قبولی در هر دوره تحصیلی ۳۰ امتیاز
  - ۱۴- شرکت در کلاسهای فرهنگی، هنری و ورزشی در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۱۵- شرکت در هر یک از دوره‌های تربیت معلم، آموزشاری یا مربیگری درون زندان ۱۰ امتیاز
  - ۱۶- اخذ گواهی در هر یک از دوره‌های تربیت معلم، آموزشاری یا مربیگری ۳۰ امتیاز
  - ۱۷- تدریس در هر یک از امور آموزشی، فرهنگی و ورزشی در هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۱۸- کسب رتبه در هر یک از جشنواره‌های فرهنگی، هنری یا مسابقات ورزشی اعم از شهرستان، استان یا کشور ۳۰ امتیاز
  - ۱۹- پذیرش در دانشگاه ۵۰ امتیاز
  - ۲۰- شرکت در کلاسهای فنی و حرفه‌ای در هر ماه ۱۰ امتیاز
  - ۲۱- اخذ گواهی فنی و حرفه‌ای در هر رشته ۵۰ امتیاز
  - ۲۲- اشتغال به کار در کارگاهها و انجام امور خدماتی داخل زندان در هر ماه ۴۰ امتیاز
  - ۲۳- شرکت در دوره مهارتهای اساسی زندگی هر مهارت ۵ امتیاز حداکثر ۵۰ امتیاز
  - ۲۴- اخذ گواهی مربوط به مهارتهای اساسی زندگی هر مهارت ۱۰ امتیاز حداکثر ۱۰۰ امتیاز
  - ۲۵- شرکت در جلسات و کلاسهای مشاوره و روان‌درمانی هر ماه ۲۰ امتیاز
  - ۲۶- ترک کامل اعتیاد به تأیید بهداری زندان ۲۰۰ امتیاز
  - ۲۷- پرداخت جزای نقدی به ازاء یک‌درصد از مبلغ جریمه ۵ امتیاز
  - ۲۸- اخذ رضایت شاکی یا شاکیان حداکثر ۲۰۰ امتیاز
- در صورت تعدد شکات میزان امتیازات به تعداد آنها تقسیم خواهد شد
- ۲۹- سایر اقدامات و فعالیتهای پیش‌بینی نشده در این بند به تشخیص شورای طبقه‌بندی ۱۰۰ امتیاز
- تبصره ۱- تحصیل هر یک از امتیازات مذکور حسب مورد منوط به اخذ گواهی از سوی واحدهای ذیربط و تأیید رئیس زندان می‌باشد
- تبصره ۲- محکومین ذکور دارای بیش از ۶۰ سال و اناث بیش از ۵۵ سال و همچنین زنان سرپرست خانوار (براساس گواهی مستند) و مادران دارای فرزند کمتر از ده سال و یا افياد دارای سابقه ایثارگری، با کسب حداقل ۱۵۰ امتیاز با رعایت سایر شرایط از مرخصی بهره‌مند می‌گردند
  - تبصره ۳- محکومین دارای حبس بیش از ۱۰ سال هرگاه با تلاش فوق‌العاده موفق به کسب ۱۰۰۰ امتیاز گردند به شرط تحمل حداقل یک سال حبس از مرخصی بهره‌مند خواهند شد
  - تبصره ۴- کلیه محکومین به استثنای مشمولین ماده ۲۲۱ در صورت ازدواج یا فوت یکی از بستگان درجه یک آنان (پدر، مادر، فرزند، همسر، برادر، خواهر) بدون لحاظ شرایط مذکور در این ماده از یک نوبت مرخصی بهره‌مند می‌گردند

ماده ۲۱۵ - میزان مرخصی

الف - به محکومین حبس جرائم غیر عمدی و محکومینی که صرفاً به دلیل عدم پرداخت جزای نقدی، دیه و یا محکومیت‌های مالی غیر کیفری در زندان نگهداری می‌شوند در صورت کسب امتیازات لازم به ازای هر دو ماه سه تا پنج روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.

ب - به محکومین سایر جرائم که امتیازات لازم را کسب نمایند در صورت فقدان سابقه محکومیت در جرائم عمدی به ازای هر سه ماه و در صورت وجود سابقه محکومیت در جرائم عمدی به ازای هر چهار ماه سه تا پنج روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.

ج - زنان سرپرست خانوار و مادران دارای فرزند کمتر از ده سال در صورت کسب امتیازات لازم و فقدان سابقه عمدی محکومیت به ازای هر دو ماه سه تا پنج روز مرخصی تشویقی اعطاء می‌گردد.

د - کسب امتیاز بیشتر از سقف تعیین شده، موجب تمدید مرخصی تشویقی برای زندانیان محکوم در پایان هر دوره مرخصی خواهد بود. تعیین مدت تمدید مرخصی به عهده شورای طبقه‌بندی بوده و در هر صورت نباید این مدت بیشتر از سقف مرخصی در هر دوره باشد.

ه - چنانچه فاصله محل سکونت زندانی تا محل تحمل کیفر وی بیش از صد کیلومتر باشد، به تشخیص شورای طبقه‌بندی و به تناسب فاصله راه بین یک تا چهار روز برای ایاب و ذهاب به مدت مرخصی افزوده خواهد شد.

ماده ۲۱۶ - محکومینی که بنا به تشخیص پزشک زندان نیاز به بستری شدن در مراکز درمانی خارج از زندان را دارند بدون در نظر گرفتن شرایط مذکور در ماده ۲۱۴ می‌توانند برای یک دوره معالجه، جهت بستری شدن از مرخصی استفاده نمایند و در صورت نیاز به ادامه بستری بیش از یک ماه بنا به تشخیص بیمارستان و تأیید پزشکی قانونی قابل تمدید است در این صورت باید تاریخ و محل بستری مشخص گردد تا در صورت لزوم از طرف یگان حفاظت زندان بازدید و سرکشی بعمل آید.

ماده ۲۱۷ - اعطای مرخصی به محکومین، موکول به تصویب شورای طبقه بندی زندان و اخذ تأمین مناسب توسط مقام قضایی مربوطه می‌باشد. اخذ تأمین و اقدامات مربوط به آن با التفات به رأی وحدت رویه شماره ۶۸۰ مورخ ۲۵/۵/۱۳۸۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور از هر حیث تابع احکام مربوط به قرارهای تأمین در قانون آئین دادرسی کیفری می‌باشد تبصره - تأمین مأخوذه برای اعطاء مرخصی محکومین، حسب مورد پس از تفهیم به زندانی یا وثیقه‌گذار و یا کفیل برای مرخصیهای بعدی نیز دارای اعتبار بوده و ملاک عمل می‌باشد.

ماده ۲۱۸ - دادستان محل و یا رئیس حوزه قضایی بخش که عهده‌دار وظایف دادسترن می‌باشد می‌تواند با رعایت شرایط پیش‌بینی شده در این فصل با اخذ تأمین مناسب رأساً نسبت به اعطای مرخصی اقدام نمایند.

ماده ۲۱۹ - شورای طبقه بندی موظف است ضمن بررسی پرونده شخصیت رفتاری محکومین، چنانچه باقیمانده حبس آنها حداکثر معادل ۱۰/۱ (یک دهم) کل محکومیت آنان بوده مشروط بر اینکه مدت مزبور از شش ماه تجاوز ننماید، با در نظر گرفتن وضعیت جسمانی یا معیشت خانواده، اصلاح پذیری، شخصیت محکوم و لحاظ امتیازات مکتسبه و در صورت استحقاق با اخذ تعهد کتبی و بدون اخذ تأمین نسبت به اعطای مرخصی به آنان اقدام نماید.

ماده ۲۲۰ - در مواقع اضطراری و بروز حوادث غیر مترقبه متهمین و محکومینی (که واجد شرایط اعطای مرخصی نمی‌باشند) می‌توانند بنا به تشخیص شورای طبقه بندی و موافقت قاضی مجری حکم یا رئیس حوزه قضایی و یا مقام بازداشت‌کننده حداکثر به مدت ۱۲ ساعت در روز به صورت تحت‌الحفظ به مرخصی اعزام گردند.

ماده ۲۲۱ - مستثنیات اعطای مرخصی

محکومین زیر از شمول اعطای مرخصی مستثنی می‌باشند

الف - محکومین جرائم سرقت مسلحانه و یا مقرون به آزار، ربودن مال دیگری از طریق کیف زنی، جاسوسی، اقدام علیه امنیت کشور، آدم ربائی، جرائم باندی و سازمان یافته، تجاوز به عنف، دائرکردن مراکز فساد و فحشاء، اسید پاشی، اخلال در نظام اقتصادی، ورود، تولید، توزیع و فروش مشروبات الکلی، قاچاق مسلحانه و یا عمده مواد مخدر و روانگردانها

ب - محکومین دارای سه سابقه محکومیت به ارتکاب همان جرم

ج - محکومینی که به شرارت مشهورند

د - محکومین به قصاص و اعدام

تبصره ۱ - منظور از قاچاق عمده مواد مخدر و روانگردانها مواردی است که مجازات قانونی جرم حبس ابد یا اعدام باشد

تبصره ۲ - اعطای مرخصی به محکومین جرائم سرقت در ایام نوروز ممنوع می‌باشد

ماده ۲۲۲ - محکومین مذکور در ماده فوق به جز محکومین به قصاص و اعدام در صورت کسب امتیازات مندرج در ماده ۲۱۴ و پس از تحمل ۲/۱ (یک دوم) از مدت محکومیت خود با تأیید دادستان مربوط می‌توانند از مرخصی استفاده نمایند

تبصره - مدت تحمل اولیه در مورد محکومین به حبس ابدی که مشمول ماده ۲۲۱ می‌باشند معادل ۱۰ سال خواهد بود

ماده ۲۲۳ - چنانچه زندانیان مشمول ماده ۲۲۱ و نیز محکومین حبسهای بیش از ده سال به مرخصی اعزام شوند لازم است مراتب حسب مورد توسط مقام اعطاءکننده مرخصی، به یگانهای انتظامی مربوطه اعلام تا به نحو مقتضی تحت مراقبت و نظارت قرار گیرند.

ماده ۲۲۴ - زندانیان محکومی که به هر دلیل واجد شرایط لازم برای برخورداری از مرخصی نباشند در مواقع اضطراری و یا خاص به پیشنهاد شورای طبقه بندی و موافقت دادستان محل می‌توانند از یک نوبت مرخصی بهره‌مند شوند.

ماده ۲۲۵ - مدت مرخصی زندانیان جزء مدت محکومیت آنان محسوب گردیده، لیکن در صورت غیبت، ایام غیبت جزء مدت محکومیت احتساب نمی‌گردد و چنانچه زندانی پس از اعطای مرخصی غیبت نماید علاوه بر مجازات قانونی برای بار اول به مدت ۶ ماه و برای بار دوم یک سال و برای نوبت سوم تا پایان مدت محکومیت از مرخصی محروم خواهد شد و در صورتی که زندانی پس از پایان مرخصی به زندان مراجعت ننماید و توسط مأمورین دستگیر و تحویل زندان شود تا پایان مدت محکومیت از مرخصی محروم خواهد شد.

تبصره - چنانچه غیبت زندانی به تائید دادستان محل، رئیس حوزه قضایی بخش که عهده دار وظایف دادستان می‌باشد و یا شورای طبقه بندی، موجه تشخیص داده شود، زندانی غائب از مرخصی مشمول حکم این ماده نخواهد بود.

ماده ۲۲۶ - زندانیانی که در حین مرخصی و یا اشتغال خارج از زندان مرتکب جرم عمدی می‌شوند، برای بار اول تا یک سال و برای بار دوم تا دو سال و برای بار سوم تا سه سال از مرخصی محروم خواهند شد.

ماده ۲۲۷ - دادستان یا شورای طبقه بندی می‌توانند برای زندانیانی که به مرخصی اعزام می‌شوند تکالیفی از قبیل معرفی نوبه‌ای به مراجع انتظامی، عدم حضور در برخی از اماکن در حین مرخصی مقرر دارد و چنانچه زندانیان دستورات صادره را رعایت ننمایند، باقیمانده مرخصی آنان ملغی و از یک نوبت مرخصی بعدی محروم خواهند شد.

ماده ۲۲۸ - چنانچه زندانی در خاتمه مدت مرخصی به زندان مراجعه ننماید، رئیس زندان باید ضمن اقدام لازم برای دستگیری زندانی و عودت وی به زندان مراتب غیبت را بلافاصله برای تشریفات مربوط به ضبط تأمین مأخوذه به مقام قضایی مربوط اعلام نماید. مقام قضایی ذیربط نیز باید نتیجه اقدامات مربوط به ضبط تأمین مأخوذه را برای درج در پرونده به زندان منعکس نماید.

ماده ۲۲۹ - دستورالعملهای اجرایی این فصل توسط رئیس سازمان تهیه و ابلاغ می‌گردد.

اصلاحیه فصل سوم از بخش سوم آئین‌نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مشتمل بر (۱۷) ماده و (۱۰) تبصره در اجرای ماده ۹ قانون تبدیل شورای سرپرستی زندانها به سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۳۶۴ در تاریخ ۲۱/۲/۱۳۸۹ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و از تاریخ ۱/۴/۱۳۸۹ لازم‌الاجراء می‌باشد. همچنین کلیه آئین‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها و دستورالعملهای مغایر با این اصلاحیه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن آن لغو می‌گردد.

فصل چهارم - انتقال، اعزام و بدرقه زندانی

ماده ۲۱۷ - هر متهم یا محکوم در بازداشتگاه و زندانی که در حوزه قضائی صادر کننده قرار یا حکم قرار دارد نگهداری می‌شود، مگر در مواردی که دادگاه صادر کننده حکم مطابق قانون محل دیگری را برای تحمل کیفر تعیین نماید.

ماده ۲۱۸ - تعیین محل نگهداری محکومین و متهمین در حوزه قضائی و نیز تعیین ساعات و دفعات و نوع ملاقات و سایر ترتیبات انجام ملاقات و مرخصی و جابجائی زندانی به مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی و سایر مراکز وابسته به سازمان به عهده سازمان می‌باشد.

ماده ۲۱۹ - رؤسای زندانها و مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی موظفند هر دو ماه یک بار در صورت تقاضای محکوم و یا رأساً به تشخیص خود تغییر نوع زندان محکوم را بر حسب بهبود وضع اخلاقی محکوم یا تنزل آن به مرکز پذیرش و تشخیص پیشنهاد کنند تا برای اتخاذ تصمیم در شورای طبقه بندی مطرح گردد.

ماده ۲۲۰ - در هر مورد که نگهداری زندانی در زندان محلی مخالف مصالح آن شهرستان یا استان باشد با موافقت مقامات قضائی مربوطه و تعیین محل انتقال به وسیله اداره کل زندانها با جلب نظر شورای طبقه بندی به حوزه قضائی دیگری منتقل می‌شود.

ماده ۲۲۱ - انتقال زندانی از حوزه قضائی به حوزه قضائی دیگر مستلزم موافقت مقام قضائی ذیربط و مدیرکل مبداء و مقصد خواهد بود.

تبصره ۱ - انتقال محکومین به زندان دیگر با پیشنهاد رئیس زندان و تصویب شورای طبقه بندی و موافقت مدیرکل یا به دستور ریاست سازمان انجام می‌پذیرد.

تبصره ۲ - پس از انتقال زندانی به زندان جدید کلیه امور قضائی و اجرائی بعدی به عهده مقامات قضائی حوزه قضائی زندان جدید خواهد بود. بدیهی است قاضی مبداء به قاضی مقصد نیابت قضائی اعطا خواهد نمود.

تبصره ۳ - زندانی یا خانواده او می‌توانند تقاضای خود را در مورد انتقال به رئیس زندان مقصد و یا مبداء تقدیم نموده تا طبق مفاد این ماده عمل شود در اینصورت هزینه های متعلقه به عهده زندانی است.

ماده ۲۲۲ - اعزام بدرقه، نقل و انتقال زندانیان به مراجع قضائی، مؤسسات صنعتی، کشاورزی و خدماتی، مراکز درمانی، تربیتی، آموزشی، مرخصی های تحت الحفظ و یا سایر مراجع ذیربط طبق ضوابطی که از سوی سازمان اعلام می‌شود به عهده نیروهای مسلح یگان انتظامی سازمان می‌باشد و تا تأمین نیروهای مورد نیاز و استقرار کامل یگان مزبور این امر از طریق نیروی انتظامی صورت می‌گیرد.

تبصره ۱ - استفاده از دستبند و لباس مخصوص زندانی در موارد فوق برای زندانیان الزامی نیست مگر در موارد ضروری حسب تشخیص رئیس زندان و جرائمی که به موجب دستور العمل صادره از سوی سازمان تعیین می‌شود.

تبصره ۲ - در مواقعی که زندانی به دادگاه و یا دفتر کار سایر مراجع وارد می‌شود، مأموران بدرقه و مراقبان او نیز وارد آنجا خواهند شد و به دستور مقامات قضائی، دستبند زندانی باز می‌شود و در صورتیکه دستور خروج مأموران از اتاق صادر گردد، به مسئولیت مقام دستور دهنده پس از امضای اجازه نامه‌ای که نمونه اش منضم به این آئین نامه می‌باشد مأموران بدرقه پشت درب اتاق مراقب زندانی خواهند بود.

«فرم مربوط به ماده «۲۲۲»

..... شعبه

اینجانب رئیس شعبه / دادرس - قاضی تحقیق

بم‌نظور انجام تحقیقات به ۱ - ..... - ۲ ..... مأموران بدرقه و مراقب زندانی
..... فرزند ..... مورد پرونده کلاسه
..... دستور خروج را صادر نمودم .....

ساعت ورود:

امضاء:

ساعت خروج:

بخش چهار - آماده سازی برای خروج از زندان

فصل اول - فعالیتهای مددکاری

ماده ۲۲۳ - برای تسهیل بازگشت زندانیان به زندگی عادی باید در حفظ روابط و علایق خانوادگی آنان اهتمام لازم به عمل آید به همین منظور مددکاران اجتماعی در زندانها موظفند به طور منظم با زندانی، در تماس بوده، با جلب اعتماد زندانی در رفع مشکلات و تأمین احتیاجات مادی و معنوی او و خانواده اش از طریق دواير ذيربط و نتیجتاً در ایجاد روابط حسنه با خانواده و تحکیم مبانی آن مؤثر و مفید واقع شوند. تماس سایر مأمورین زندان با خانواده زندانی ممنوع و موجب تعقیب انتظامی یا اداری است.

تبصره - ارتباط با خانواده زندانی توسط مددکار الزاماً با هماهنگی و اطلاع رئیس زندان خواهد بود.

ماده ۲۲۴ - از جمله وظائف زندان آماده نمودن زندانیان برای بازگشت به محیط خارج از زندان می‌باشد. انجام این وظیفه به عهده دایره مددکاری و به موجب آئین نامه اجرائی مددکاری اجتماعی است.

ماده ۲۲۵ - اجرای احکام زندان موظف است آخر هر هفته اسامی محکومینی را که دو ماه به پایان محکومیت آنان باقی مانده است تهیه و به قسمت رسیدگی و مددکاری تسلیم نماید. اداره مراقبت بعد از خروج با همکاری و کمک انجمن حمایت از زندانیان و انجمنهای خیریه و ادارات ذیربط و مشاغل وزارت کار و امور اجتماعی نسبت به زندانیانی که مای و شغلی ندارند حداقل تا سه ماه پس از آزادی از زندان حمایت مادی و معنوی بعمل می‌آورند.

ماده ۲۲۶ - در مورد زندانیان بی بضاعت که پس از آزادی از زندان می‌خواهند به موطن خود مراجعت نمایند بایستی رئیس زندان پیش بینی های لازم را بعمل آورده موجبات اعزام آنان را به مقصد مورد نظر فراهم سازد هزینه سفر آنها به وسیله اداره زندان یا انجمن حمایت از زندانیان تأمین و پرداخت خواهد شد.

ماده ۲۲۷ - زندانیان بیمار و بی بضاعتی که در حال بیماری آزاد می‌شوند بایستی از طریق انجمنهای حمایت از زندانیان تا حصول بهبودی و توانائی انجام کار مورد حمایت قرار گیرند و چنانچه از کار افتاده یا معلول باشند با توجه به امکانات انجمن و طبق مقررات از آنها حمایت شود.

ماده ۲۲۸ - مسئولان و کارکنان واحد فرهنگی به طور مستمر با زندانیان در تماس بوده ضمن موعظه مذهبی و تعلیم مبانی عقیدتی اسلام و تبلیغ و راهنمایی لازم نسبت به تهذیب و تزکیه نفس و تحکیم مبانی زندانیان و الفت آنان به اخلاق اسلامی و علاقه آنان به زندگی سالم و عمل صالح اقدام نموده و در حل مشکلات روحی و تسکین درونی و ایجاد امید به اصلاح و زندگی صحیح در آنان جهت بازگشت مجدد به جامعه و ادامه زندگی سالم اجتماعی تلاش نمایند اجرای برنامه های نماز و عبادات بر عهده کارکنان یا نمایندگان این واحد است.

فصل دوم - نحوه آزادی زندانیان

ماده ۲۲۹ - اجرای احکام مکلف است یک هفته قبل از پایان مدت محکومیت زندانیان به پرونده آنان دقیقاً رسیدگی نموده و برگ آزادی صادر و به رئیس زندان اعلام و تسلیم نماید. رئیس زندان یا جانشین او نیز وظیفه دارد پرونده زندانیانی را که به حکم مراجع قضائی یا در انقضای مدت محکومیت باید از زندان آزاد شوند بررسی نموده و بدون وقفه و تأخیر نسبت به آزادی آنان طبق سابقه و دستور واصله اقدام نمایند.

تبصره - زمان آزادی زندانی باید به وسیله رئیس زندان کتباً به قاضی صادرکننده حکم اعلام گردد.

ماده ۲۳۰ - اجرای احکام مکلف است یک هفته قبل از پایان مدت محکومیت زندانیان به پرونده آنان دقیقاً رسیدگی نموده و برگ آزادی صادر و به رئیس زندان اعلام و تسلیم نماید. رئیس زندان یا جانشین او نیز وظیفه دارد پرونده زندانیانی را که به حکم مراجع قضائی یا در انقضای مدت محکومیت باید از زندان آزاد شوند بررسی نموده و بدون وقفه و تأخیر نسبت به آزادی آنان طبق سابقه و دستور واصله اقدام نماید.

تبصره - زمان آزادی زندانی باید به وسیله رئیس زندان کتباً به قاضی صادر کننده حکم اعلام گردد.

ماده ۲۳۱ - زندانی موقع آزادی مکلف است البسه و لوازم دولتی را که همراه خود دارد عیناً مسترد نهوده و با تسلیم رسید مربوط به وجوه نقدی و اسناد و اشیاء قیمتی و البسه و لوازم شخصی و دفترچه های بانکی خود این اسناد و دفاتر و لوازم را به هنگام خروج از زندان دریافت نماید چنانچه زندانی هنگام خروج البسه کافی نداشته و فاقد بضاعت باشد رئیس زندان از طریق انجمن حمایت از زندانیان موظف است به تهیه آنان می باشد.

ماده ۲۳۲ - زندانی مکلف است موقع آزادی از زندان نشانی کامل اقامتگاه و محل سکونت و شماره تلفن خود را تعیین و به دفتر زندان تسلیم نماید.

- این آئین نامه مشتمل بر «۲۳۲» ماده و «۸۴» تبصره در تاریخ ۲۶ / ۴ / ۱۳۸۰ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسیده و از تاریخ مزبور لازم الاجراء بوده و همچنین آئین نامه قانونی و مقررات اجرائی سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۱۵ / ۱ / ۱۳۷۲ لغو می گردد.